

Turistička ponuda Primorsko goranske županije

Premar, Anita

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:732838>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-14**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ANITA PREMAR

**TURISTIČKA PONUDA PRIMORSKO GORANSKE
ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Pula, rujan 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

TURISTIČKA PONUDA PRIMORSKO GORANSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

JMBG: O3O3O81886, redovan student

Studijski smjer: Turizam i razvoj

Predmet: Selektivni turizam

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: izv. prof. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, rujan 2024.godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za magistra
_____ ovime izjavljujem da je ovaj

Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja
Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	2
2. POJAM I RAZVOJ TURIZMA	5
2.1. Razvoj turizma kroz povijest.....	6
2.2. Povijesni razvoj hrvatskog turizma	7
2.3. Pojmovno značenje turističke ponude	9
2.4. Turistička ponuda Republike Hrvatske	11
2.5. Aktualno turističko razdoblje	13
3. OBILJEŽJA PRIMORSKO- GORANSKE ŽUPANIJE	14
3.1. Geografske karakteristike	14
3.2. Povijesni razvoj županije	15
3.3. Demografske značajke.....	17
4. TURISTIČKI RESURSI PRIMORSKO- GORANSKE ŽUPANIJE	19
5. PRIRODNI RESURSI	20
5.2. Raznolikost otoka i plaža	20
5.2. Nacionalni parkovi i parkovi prirode.....	23
5.3. Jezera i rijeke.....	26
6. KULTURNI RESURSI	28
6.1. Povijesne znamenitosti	28
6.2. Muzeji i galerije	31
7. REKREATIVNI RESURSI	36
7.1. Aktivnosti na otvorenom.....	37
7.2. Adrenalinski sportovi.....	39
8. DOGAĐANJA I MANIFESTACIJE	41
8.1. Festivali i karnevali.....	43
8.2. Kulturne manifestacije.....	48
9. SWOT ANALIZA TURISTIČKE PONUDE	51
9.1. SWOT Analiza turističke ponude Opatije.....	54
10. TURISTIČKI DOLASCI: ANALIZA I KOMPARACIJA 2023. I 2024. GODINE	58
10.1. DOLASCI I NOĆENJA TURISTA.....	58
11. ZAKLJUČAK	60
SAŽETAK	62
POPIS LITERATURE	64
KNJIGE:	64
INTERNET STRANICE:	64
POPIS SLIKA:	66

1. UVOD

Turizam predstavlja jedan od najvažnijih sektora gospodarstva mnogih zemalja, posebno onih koje raspolažu bogatim prirodnim i kulturnim resursima. Primorsko-goranska županija, smještena na sjevernom dijelu Jadranskog mora, jedna je od najvažnijih turističkih destinacija u Hrvatskoj. Ova županija obuhvaća područje koje se prostire od obalnih dijelova Kvarnerskog zaljeva i njegovih otoka, do planinskih predjela bogatih šumama i prirodnim ljepotama. Primorsko-goranska županija je zbog svoje geografske raznolikosti, bogate kulturno-povijesne baštine i izvanrednih prirodnih resursa postala jedno od najposjećenijih turističkih odredišta u Hrvatskoj.

Turizam u Primorsko-goranskoj županiji ima dugu tradiciju, s korijenima u 19. stoljeću, kada je područje Kvarnera prepoznato kao elitna destinacija za odmor europskog plemstva i aristokracije. Rijeka, kao glavno urbano središte, te Opatija, koja se često naziva "kraljicom turizma", bile su prve destinacije koje su privukle posjetitelje svojim luksuznim vilama, hotelskim kompleksima i blagom klimom. Danas se turistička ponuda županije znatno proširila i obuhvaća širok spektar aktivnosti i sadržaja, prilagođenih različitim vrstama posjetitelja, od obitelji s djecom, preko ljubitelja prirode, do avanturista i ljubitelja kulturnih događanja.

Jedan od ključnih faktora uspjeha turističke ponude Primorsko-goranske županije leži u njejoj sposobnosti da prilagodi svoju ponudu suvremenim turističkim trendovima, uz očuvanje autentičnih vrijednosti. Razvoj turizma s fokusom na održivost i očuvanje prirodnih resursa, kulturne baštine, sve je važniji segment u strategiji županije. Posebna pažnja posvećuje se promociji lokalne gastronomije, tradicijskih manifestacija, te ekoturizma, čime se dodatno obogaćuje turistički proizvod.

Otoci, poput Krka, Cresa, Lošinja i Raba, svaka sa svojom specifičnom ponudom i identitetom, igraju ključnu ulogu u privlačenju posjetitelja. Gorski kotar, s druge strane, sve više se profilira kao destinacija za ljubitelje aktivnog odmora, planinarenja i zimskih sportova, čime upotpunjuje turističku ponudu županije.

Predmet i svrha rada

Predmet ovog rada je analiza turističke ponude Primorsko-goranske županije s naglaskom na njene ključne karakteristike, uključujući prirodne ljepote, kulturnu baštinu, infrastrukturu, te uslužne djelatnosti koje čine okosnicu turizma u ovom području. Poseban fokus bit će stavljen na prepoznatljivost pojedinih destinacija unutar županije, kao i na način na koji se turizam razvija i prilagođava suvremenim tržišnim trendovima.

Svrha rada je kroz detaljnu analizu prikazati trenutnu situaciju u turizmu Primorsko-goranske županije, identificirati ključne izazove i prilike, te ponuditi smjernice za daljnji razvoj turističke ponude. Rad će također nastojati istaknuti važnost održivog turizma kao ključnog faktora za očuvanje prirodnih i kulturnih resursa, koji su temelj budućeg razvoja županije kao atraktivne turističke destinacije.

Struktura rada

Rad je strukturiran u nekoliko ključnih poglavlja koja omogućuju temeljitu analizu turističke ponude Primorsko-goranske županije.

Prvo poglavlje pruža teorijski okvir turizma, objašnjavajući osnovne pojmove i kategorije koje su relevantne za analizu. U ovom dijelu također se analizira povijest razvoja turizma u Hrvatskoj, te turistička ponuda Republike Hrvatske.

Drugo poglavlje posvećeno je detaljnoj analizi obilježja primorsko goranske županije, geografskih, prirodnih i kulturnih resursa županije također poglavlje uključuje pregled povijesnog razvoja županije.

Treće, četvrto, peto i šesto poglavlje fokusira se na analizu turističkih resursa primorsko goranske županije, odnosno uključuje pregled prirodnih resursa, kulturnih resursa, rekreativnih resursa te događanja i manifestacije.

Sedmo poglavlje prikazuje SWOT analizu turističke ponude primorsko goranske županije te SWOT analizu Opatije.

Na kraju, rad završava zaključkom koji sumira glavne nalaze i preporuke, te daje smjernice za daljnje istraživanje i razvoj turističke ponude Primorsko-goranske županije.

Metodologija rada

U radu su korištene različite metode istraživanja s ciljem dobivanja sveobuhvatne slike o turističkoj ponudi Primorsko-goranske županije. Prva metoda obuhvaća analizu sekundarnih izvora, kao što su statistički podaci, prethodna istraživanja, publikacije relevantnih turističkih i kulturnih institucija. Korištenjem ovih izvora dobiveni su podaci o turističkim trendovima, infrastrukturi, te o socioekonomskim aspektima turizma.

Druga metoda uključuje terensko istraživanje i prikupljanje podataka iz prve ruke. Posjećivanjem ključnih turističkih lokaliteta, omogućeno je prikupljanje dodatnih informacija koje nisu dostupne u sekundarnim izvorima.

Treća metoda se odnosi na komparativnu analizu turističke ponude Primorsko-goranske županije u odnosu prema sličnim regijama u Hrvatskoj i inozemstvu. Ova metoda pruža uvid u konkurentske prednosti i slabosti županije, te omogućuje formuliranje preporuka za poboljšanje njene pozicije na turističkom tržištu.

Kombinacija ovih metoda omogućila je izradu sveobuhvatnog i detaljnog pregleda turističke ponude Primorsko-goranske županije, ključni element za budući napredak i održivost turizma u ovoj regiji.

2. POJAM I RAZVOJ TURIZMA

Putovanje pojedinaca izvan njihovog uobičajenog mjesta boravka u svrhu odmora, rekreacije, poslovnih obaveza ili drugih aktivnosti definira turizam. Ova aktivnost obuhvaća širok spektar aktivnosti, uključujući posjete turističkim atrakcijama, boravak u hotelima ili drugim smještajnim objektima, konzumaciju hrane i pića, te sudjelovanje u različitim rekreativnim i kulturnim aktivnostima.

Definicija turizma koju su iznijeli Hunziker i Kraft 1942. godine, a kasnije ju prihvatio i nadopunio *A/EST*, najsveobuhvatnije definira fenomen turizma, a glasi:

„Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost“.¹

Razvoj turizma analizira se kao pojava unutar odgovarajuće društvene ili gospodarske djelatnosti koja predstavlja promjene i proces.

Razvoj ne predstavlja samo ekonomski koncept, već označava i pozitivnu transformaciju u društvenim, gospodarskim, političkim ili drugim aspektima pojave. Iz tog razloga, smatra se širim pojmom od rasta.

U ekonomskoj teoriji razvoj obuhvaća proces gospodarskog rasta uz poboljšanje standarda i kvalitete života ljudi povećanjem dohotka per capita.²

Razvoj turizma dinamičan je proces koji oblikuje promjene u društvu, ekonomiji, tehnologiji i kulturi. Uspješno upravljanje turizmom zahtijeva integrirani pristup koji balansira ekonomske, ekološke i socijalne aspekte kako bi se osiguralo održivo korištenje resursa i maksimalni ekonomski i društveni benefiti.

¹ Boris Pirjevec, Oliver Kesar: Počela turizma, 52. str.

² Mato Bartoluci: Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva, 23.str.

2.1. Razvoj turizma kroz povijest

Turizam, kao aktivnost putovanja radi odmora, obrazovanja, rekreacije ili posla ima dugu i različitu povijest. Tijekom stoljeća, način na koji ljudi putuju i razlozi zbog kojih su putovali su se značajno mijenjali. Iako je povijest turizma već detaljno istražena, teoretičare i dalje integriraju jedinstvene karakteristike i društveno- ekonomske implikacije. Oni istražuju izvore, vremenske periode i utjecaje u nastanku turizma.

Thomas Cook stekao je zasluge za organizaciju prvog turističkog putovanja s unaprijed osmišljenim programom. Godine 1841. organizirao je putovanje vlakom za 570 putnika iz Leicestera do Loughborougha, a razlog za ovaj izlet bio je godišnji kongres antialkoholičarskog društva.

Potreba čovjeka za promjenom okoline je temelj turističkih putovanja i ključna osnova teorijskih razmatranja razvoja turizma. Razvoj turizma, od početka masovnih putovanja do sve veće pažnje posvećene iskustvu putnika, oblikovao je kako rekreacijski, tako i poslovni turizam. Stoga, suvremeni turizam proizlazi iz :

- razvoja tehnologije
- društvenih trendova
- međuljudskih interakcija.

U vrlo kratkom vremenskom periodu, turizam je dostigao razinu globalnog fenomena. Broj sudionika upućuje na to da je ovo najistaknutija pojava u svjetskim odnosima, a ljudi ga koriste radi raznih motiva poput rekreacije, zdravlja, poslovanja, kulture i drugih.

Intenziviranje razvoja turizma vezuje se za drugu polovicu 19 stoljeća .³

Faze razvoja turizma su :⁴

- rano doba – prve civilizacije, Grčka, Rim, Azija (preteče razvoja turizma)
- srednje doba – od V. do XIV. stoljeća, hodočašća, istraživačka putovanja (pretežito vjerska putovanja)

³ Vukonić: 1987

⁴ UNWTO, Towner, 1985, Zuelow; 2015.

- doba renesanse – od XIV. do XVII. stoljeća, edukativna putovanja, Grand Tour (edukacija vezana za kulturu; umjetnost)
- industrijska revolucija – od 1750. – 1850., razvitak gradova, parni stroj (osviještenost o mogućnostima putovanja)
- moderni turizam – danas (razvoj prometa, potrošnje, masovni turizam, razvoj oblika turizma).

Kroz povijest, turizam je počeo kroz razvoj od antičkih i srednjovjekovnih pogleda na svijet. U prvoj polovici 20. stoljeća, inozemni turizam je počeo rasti iako su imali brojne prepreke i brojna usporavanja razvoja. Nakon kriza, epidemija i svjetskih ratova, turizam je doživio snažnu revitalizaciju. Najveći rast međunarodni turizam doživljava od 60- tih do 80-tih godina 20. stoljeća.⁵

Povijest turizma prikazuje kako su putovanja oduvijek bili neodvojivi dio ljudske aktivnosti, te su bila potaknuta raznovrsnim motivima i potrebama. Od drevnih hodočašća i trgovačkih putovanja, preko renesansnih „Grand Tour“ ekspedicija, te sve do suvremenog masovnog turizma i digitalne ere.

Turizam je postao globalni fenomen s čvršćim ekonomskim, kulturnim i društvenim utjecajem. Razvoj turizma oblikovan će biti novim tehnološkim inovacijama, promjenama u društvenim normama, uz naglasak na održivost i prilagodljivost.

Prepoznavanje potencijala razvoja svih aspekata turističke ponude omogućuje koristi za klijente, odnosno turiste, te doprinosi poboljšanju kvalitete ponude.

2.2. Povijesni razvoj hrvatskog turizma

Razvoj turizma u Hrvatskoj ima dugu i bogatu povijest koja seže daleko unatrag. Hrvatska je oduvijek privlačila turiste iz drugih zemalja najviše iz razloga jer je obogaćena brojnim prirodnim ljepotama, morem te raznolikosti svoje prirodne baštine. Povijest hrvatskog turizma može se podijeliti na nekoliko faza.

⁵ Vuković: 2000.

Prvom fazom se bilježi razdoblje 19. stoljeća. Izgrađeni su prvi turistički smještaji koji su privlačili posjetitelje, poput prvog hotela u Opatiji, hotel Villa Angiolina koji je izgrađen 1844. godine. Dubrovnik je također u 19. stoljeću poznat po svojoj bogatoj kulturnoj baštini i povijesti te je privlačio posjetitelje. Počeo se razvijati organizirani turizam te dolazi do pojave prve putničke agencije Putnik, danas je to agencija Atlas te je ta agencija organizirala putovanja.

U prvoj fazi razvoja turizma također se osnivaju i lječilišni turizam. Kroz 19. stoljeće, mnogi europski aristokrati i imućni građani dolazili su u hrvatska lječilišta zbog blage klime i ljekovitih svojstava mora. Neka od lječilišta su Varaždinske toplice, Daruvarske toplice i Stubičke toplice.

Sve više dolazi do osnivanja prvih hotelskih objekata. Otvaraju se brojne vile, pansioni duž obale posebno u Opatiji, Rovinju, Dubrovniku te drugim primorskim gradovima. U unutrašnjosti se razvijaju lječilišta te postaju sve atraktivnija.

Početak 20. stoljeća dolazi do razvoja infrastrukture. Uspostavljaju se zrakoplovne linije, željezničke mreže. Izgradnja željezničke mreže početkom 20. stoljeća značajno olakšava pristup turističkim destinacijama, posebno na jadranskoj obali.

Kako je turizam postajao sve masovniji, 1949. godine osnovan je Nacionalni park Plitvička jezera, koji je brzo postao popularna turistička destinacija. Osnivanje turističkih organizacija i promotivnih agencija počele su aktivno promovirati Hrvatsku kao turističku destinaciju.

Veliki razvoj hrvatskog turizma ostvaruje se nakon Drugog svjetskog rata, gdje se intenzivno razvija turistička infrastruktura. Dolazi do velike gradnje brojnih smještajnih kapaciteta kao što su kampovi, hoteli, apartmani duž Jadranske obale te postaju glavni prioriteti za turizam Hrvatske. Pojavljuju se all- inclusive resorti i kampovi, posebno na otocima poput Hvara, Korčule i Brača.

U ratnom periodu, tijekom Domovinskog rata u razdoblju od 1991.- 1995. godine, hrvatski turizam stagnira. Turizam u Hrvatskoj potpuno zamire zbog nesigurnosti i raznih razaranja. Posjetitelji su je smatrali nesigurnom zemljom, te su odlazili u druge zemlje.

Područja u kojima je vrlo malo ili nedovoljno poduzimano u poslijeratnom razdoblju su:⁶

- uvođenje marketinških principa u turističko poslovanje,
- izgradnja sustava selektivnih mjera za poticanje modernizacije cjelokupne ponude, a posebno za poticanje obiteljskog poduzetništva u turizmu,
- restrukturiranje i modernizacija objekata i sadržaja turističke ponude, posebno u hotelijerstvu,
- provođenje privatizacije u hotelijerstvu i sličnim segmentima ponude,
- povećanje prosječne turističke ponude,
- uvođenje ekoloških standarda,
- izrada potrebnih razvojnih dokumenata, posebno strateškom marketinškog plana hrvatskoga turizma,
- reformiranje obrazovnog sustava za potrebe turizma.

Nakon rata u Hrvatskoj započinje obnova turističke infrastrukture i povratak turista te dolazi na vrh svjetske turističke potražnje. Počinje se pozicionirati kao sigurna i atraktivna destinacija.

Hrvatska danas slovi za jednu od najpopularnijih turističkih destinacija u Europi, zahvaljujući svojoj bogatoj povijesti, prirodnim ljepotama. Turizam ima glavnu ulogu u ekonomiji zemlje, privlačeći milijune posjetitelja svake godine.

2.3. Pojmovno značenje turističke ponude

U turističku ponudu spadaju svi proizvodi, usluge, resursi i aktivnosti dostupni turistima na određenoj destinaciji, u određenom vremenskom okviru i po utvrđenoj cijeni. Ona je ključna komponenta u privlačenju posjetitelja i obuhvaća različite elemente koji zajedno tvore cjelokupno iskustvo putovanja.

⁶ Magaš, D. (2000): Razvoj hrvatskog turizma: koncepcija dugoročnog razvoja, 140 str.

Podrazumijeva sve društvene i gospodarske sudionike jedne zemlje koji na indirektan ili direktan način doprinose širenju i raznolikosti ukupne ponude, čime se može povećati turistička potrošnja kao ekonomski rezultat privremenog boravka domaćih ili inozemnih turista.

Na turističku ponudu utječu brojni čimbenici s područja:⁷

- društva (vrijednosti i norme, društveni poredak, slobodno vrijeme, kulturno povijesna ponuda)
- gospodarstva (stupanj gospodarske razvijenosti, devizne potrebe, cijene i devizni tečajevi, infrastruktura, radna mjesta i uvjeti proizvodnje itd.)
- okoline (klima, pejzaž, geografski položaj, flora i fauna)
- utjecaji potražnje (motivi, ukusi, moda itd.)
- države (zakonodavstvo, devizni, carinski, granični propisi, međunarodni odnosi)
- poduzeća (razvijenost poduzetništva, stupanj razvijenosti tehnike i tehnologije, ponuda radne snage, troškovi proizvodnje itd.).

Pojam turističke ponude obuhvaća:

- komunikativne ili komunikacijske elemente
- atraktivne elemente
- receptivne elemente.

Neki elementi turističke ponude su :

- Prirodni resursi : uključuje prirodne atrakcije poput plaža, planina, rijeka, jezera, nacionalnih parkova i prirodnih rezervata. Prirodni resursi često igraju ključnu ulogu u privlačenju turista.
- Kulturna baština: komponenta obuhvaća povijesne spomenike, muzeje, galerije, arheološke lokacije, festivali i druge kulturne događaje koji održavaju povijest i tradiciju destinacije.
- Smještaj: raznolike opcije smještaja uključuju hotele, hostele, apartmane i druge vrste smještajnih objekata. Kvaliteta i raznolikost smještaja značajno utječu na zadovoljstvo turista.

⁷ Petrić, L.; Osnove turizma, str. 88.

- Gastronomija: uključuje lokalnu kuhinju, restorane i druge objekte koji nude prehrambene usluge. Lokalna hrana i piće često su značajan dio turističkog iskustva.

Turistička ponuda je temelj razvoja turizma u bilo kojoj destinaciji. Kvalitetna i raznolika ponuda može značajno povećati privlačnost destinacije, povećati broj posjetitelja i produžiti njihov boravak. Također, dobra ponuda doprinosi pozitivnom imidžu destinacije i potiče ponovne posjete.

Kvalitetna turistička ponuda također doprinosi:

- Ekonomski rast : povećava prihod od turizma i stvara nova radna mjesta
- Održivi razvoj: promiče očuvanje prirodnih i kulturnih resursa
- Konkurentnost: pomaže destinaciji da se istakne u odnosu na druge destinacije

Turistička ponuda se danas prilagođava potrebama turista koji su promijenili svoje ponašanje, što je rezultiralo novim trendovima koji naglašavaju kreativnost, zdravlje, kulturu, boravak u prirodi i jedinstvena iskustva u različitim smještajnim objektima.

Turistička ponuda je složen i dinamičan koncept koji obuhvaća sve aspekte turističkog iskustva. Njena raznolikost, kvaliteta i dostupnost ključni su za uspjeh turističke destinacije. Ulaganje u sve komponente turističke ponude ključno je za privlačenje i zadržavanje turista te za dugoročni razvoj turizma.

2.4. Turistička ponuda Republike Hrvatske

Republika Hrvatska nudi raznoliku i bogatu turističku ponudu koja privlači posjetitelje. Njena ponuda temelji se na prirodnim ljepotama, kulturnoj baštini, kvalitetnom smještaju, gastronomiji te raznim aktivnostima i uslugama.

Hrvatska je destinacija s raznolikom ponudom za sve one koji žele nešto drugo. Turistička ponuda u Hrvatskoj je vrlo specifična, pri čemu najveći dio smještajnih kapaciteta nude privatni iznajmljivači. Smještaji su raspoređeni po cijeloj zemlji, a uključuju različite tipove – od standardnih apartmana do luksuznih kuća s bazenom.

Svaka smještajna jedinica ima svoje jedinstvene karakteristike, omogućujući turistima da pronađu opciju koja najbolje odgovara njihovim potrebama i željama.

Povoljni klimatski uvjeti i povoljan geografski položaj čine Hrvatsku ključnim turističkim odredištem za posjetitelje iz cijelog svijeta, dok bogata kulturno-povijesna baština dodatno obogaćuje njezinu privlačnost.

U Republici Hrvatskoj razvijeni su drugi selektivni oblici turizma. U nastavku slijedi SWOT analiza turizma Republike Hrvatske :

Tablica 1. SWOT analiza turizma Republike Hrvatske

SNAGE (eng. Strengths)	SLABOSTI (eng. Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • kulturno – povijesna baština • povoljan geografski položaj • raznolika gastronomska ponuda • povoljna klima • prirodne ljepote • velika ponuda smještajnih kapaciteta 	<ul style="list-style-type: none"> • sezonalnost turizma • nedostatak infrastrukture • nedostatak kvalitetne radne snage • ograničeni kapaciteti za razvoj • nedovoljno korištenje tehnologije • nedovoljna ulaganja u marketing
PRILIKE (eng. Opportunities)	PRIJETNJE (eng. Threats)
<ul style="list-style-type: none"> • povećanje ulaganja u infrastrukturu • razvoj novih turističkih proizvoda • stvaranje partnerstva • povećanje svijesti o održivom turizmu • digitalizacija i tehnologija 	<ul style="list-style-type: none"> • globalne ekonomske promjene • financijska kriza • klimatske promjene • konkurencija • politička nestabilnost • ograničenja zbog virusa

Izvor: izrada autora

SWOT analiza turizma u Hrvatskoj ukazuje na značajne prednosti kao što su prirodne ljepote i kulturna baština, ali i na izazove poput sezonalnosti i infrastrukturnih ograničenja. Prilike za rast leže u diversifikaciji turističke ponude i povećanju ulaganja u infrastrukturu, dok prijetnje uključuju globalne ekonomske promjene i konkurenciju. Uspješno upravljanje ovim faktorima može doprinijeti daljnjem razvoju i održivom rastu hrvatskog turizma.

2.5. Aktualno turističko razdoblje

Turizam u Primorsko-goranskoj županiji ima izraženu sezonalnost, pri čemu ljetni mjeseci, od lipnja do rujna, predstavljaju vrhunac turističke sezone. Tijekom tog razdoblja, obala i otoci, poput Krka, Raba, Lošinja i Cresa, privlače najveći broj posjetitelja, uglavnom zbog povoljnih vremenskih uvjeta, toplog mora, i bogate ponude smještajnih kapaciteta. Hoteli, apartmani i kampovi bilježe visoku popunjenost, često dosežući maksimalan kapacitet.

Sezonalnost donosi određene izazove, poput pritiska na infrastrukturu, ali i povoljnosti, kao što su bolja popunjenost smještaja i viši prihodi za lokalne gospodarstvenike. Izvan ljetne sezone, posezona (rujan i listopad) i predsezona (travanj i svibanj) postaju sve važnije, posebice za segment aktivnog turizma, wellness turizma, kongresnog turizma i drugih specijaliziranih oblika turizma.

Turizam u Primorsko-goranskoj županiji doživljava stalne promjene u skladu s globalnim trendovima i lokalnim specifičnostima. Nakon pandemije COVID-19, povećao se interes za sigurnim i manje masovnim oblicima turizma, što je otvorilo nove prilike za razvoj ruralnog i eko turizma u unutrašnjosti županije, posebice u Gorskom kotaru.

Uz to, digitalizacija turističke ponude i promocije postala je ključna, s naglaskom na online rezervacije, virtualne ture, te personalizirane turističke ponude. Ove promjene potiču turističke subjekte na inovacije i prilagodbu kako bi zadržali konkurentnost na tržištu.

Jedan od glavnih izazova ostaje upravljanje sezonalnošću i povećanje atraktivnosti destinacije tijekom cijele godine. To uključuje proširenje turističke ponude, razvoj novih proizvoda i usluga, te bolje iskorištavanje kulturnih i prirodnih resursa županije.

3. OBILJEŽJA PRIMORSKO- GORANSKE ŽUPANIJE

Primorsko – goranska županija smještena je na sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, obuhvaćajući područje od Jadranskog mora do Gorskog kotara. Ova županija ima bogatu povijest, kulturu baštinu i prirodne ljepote, čime predstavlja jedno od najvažnijih turističkih i gospodarskih središta Hrvatske.

3.1. Geografske karakteristike

Županija se prostire od obale Kvarnerskog zaljeva do unutrašnjosti Gorskog kotara. Sa površinom od 3582 km², Primorsko-goranska županija graniči s Istarskom županijom na zapadu, Karlovačkom na istoku i Ličko-senjskom na jugoistoku. Obuhvaća područje grada Rijeke, sjeveroistočni dio istarskog poluotoka, Hrvatsko primorje, kvarnerske otoke i Gorski kotar. Županija se sastoji od 14 gradova, 22 općine i 536 naselja, dok je Rijeka, treći najveći grad u Hrvatskoj, njezino sjedište.

Slika 1. Primorsko-Goranska županija na karti Hrvatske

Izvor: <https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Datoteka:CroatiaPrimorje-GorskiKotar.png>

Zemljopisni smještaj te raznolika obilježja – poput mora, bogato razvedene obale s otocima i šumovitog Gorskog kotara- značajno su utjecali na gospodarski razvoj Županije. Na otocima i duž obale, posjetitelji mogu uživati u predivnim plažama i raznovrsnim sportskim aktivnostima, dok im se nudi prilika za kušanje tradicionalnih specijaliteta.

Primorko – goranska županije uključuje Kvarnerski zaljev i brojne otoke poput Krka, Cresa, Lošinja, Raba i drugih manjih otoka. Unutrašnji dio županije poznat je po svojoj gorskoj regiji, koja uključuje planine kao što su Risnjak, Snježnik i Bjelolasica. Ovaj kraj bogat šumama, rijekama i jezerima što ga čini idealnim za ljubitelje prirode, planinarenja i zimskih sportova. U županiji klima prelazi od mediteranske uz obalu, s toplim i suhim ljetima te blagim i kišovitim zimama, do planinske u Gorskom kotaru, gdje su zime hladnije, a ljeta svježija.

Povoljan geoprometni položaj značajno doprinosi gospodarstvu, pa veliki dio stanovništva radi u djelatnostima povezanim s prometom i morem. Županija je prometno sjecište putova koji povezuju Srednju i Jugoistočnu Europu i dio država Zapadne Europe sa Sredozemnim morem.⁸

Zbog toga su se u županiji razvila središta s naprednom lučkom, pomorsko-prometnom, brodograđevnom i turističkom industrijom, koja su od velikog značaja za cijelu Hrvatsku.

Ova raznolikost krajolika i klima čini Primorsko – goransku županiju privlačnom destinacijom za turiste tijekom cijele godine, nudeći širok spektar aktivnosti i prirodnih ljepota.

3.2. Povijesni razvoj županije

Povijesni razvoj Primorsko goranske županije obuhvaća razdoblje od prapovijesti, srednjeg vijeka, sve do modernog doba. Županija je bogata kulturnim i povijesnim nasljeđem koje je oblikovalo njegov današnji identitet. Povijest, odnosno razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji može se analizirati kroz pet razdoblja: razdoblje do

⁸ Prigoda.hr, Položaj i prostor primorsko- goranske županije, <https://prigoda.hr/pgz-polozaj/>

Prvog svjetskog rata, razdoblje između dva svjetska rata, razdoblje socijalističke Jugoslavije, razdoblje Domovinskog rata i aktualno turističko razdoblje.⁹

Prvi tragovi ljudskog života u ovom području datiraju iz paleolitika. O obitavanju ljudskih zajednica na području Županije još od prapovijesnih vremena svjedoče tragovi prastanovništva na otocima Rabu i Lošinju, te u istarskoj Ćićariji, Rijeci i Gorskom kotaru.¹⁰ U brončanom i željeznom dobu ovo područje naseljavaju ilirska plemena, među kojima su najpoznatiji Liburni.

U 18. stoljeću Rijeka postaje slobodna kraljevska luka u sklopu Habsburške Monarhije. Otvaranje luke potiče trgovinu i industrijalizaciju. Opatija postaje popularno turističko odredište za europsku aristokraciju krajem 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća.

Rijeka se razvija kao jedan od najvažnijih industrijskih i lučkih gradova. Gorski kotar razvija drvenu industriju, a otoci se usmjeravaju na turizam. Danas Primorsko-goranska županija kombinira industrijski i turistički razvoj. Rijeka je 2020. godine bila Europska prijestolnica kulture, što je dodatno naglasilo kulturnu važnost regije.

Kulturno-povijesno naslijeđe Primorsko-goranske županije, od važnosti za nacionalnu povijest, uključuje Bašćansku ploču, koja prvi put na hrvatskom jeziku spominje riječ „hrvatski“ u kontekstu imena kralja Zvonimira, kao i Vinodolski zakonik, ključni spomenik hrvatskog običajnog prava iz 1288. godine.

Danas, sva tri područja Primorsko-goranske županije čine jedinstven životni prostor koji se ističe povoljnim prirodnim uvjetima, bogatim kulturno-povijesnim naslijeđem i prekrasnom okružujućom prirodom.

Primorsko-goranska županija je kroz povijest bila prostor susreta različitih kultura i civilizacija, što je značajno oblikovalo njen današnji identitet kao jedno od najdinamičnijih i najraznolikijih područja u Hrvatskoj.

⁹ Juričić, 2019

¹⁰ Internetska stranica, <https://www.skole.hr/primorsko-goranska-zupanija/>

3.3. Demografske značajke

Primorsko – goranska županija smještena je u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, obuhvaćajući dio jadranske obale, otoke i Gorski kotar. Demografske značajke ove županije odražavaju njen geografski i kulturni diverzitet.

Prema rezultatima Popisa stanovništva iz 2021. godine Primorsko-goranska županija ima ukupno 265.419 stanovnika i s udjelom od 6,34 posto četvrta je po veličini u Republici Hrvatskoj (3.871.833), iza Grada Zagreba (767.131), Splitsko-dalmatinske županije (423.407) i Zagrebačke županije (299.985).¹¹

U nastavku su prikazani opći podaci stanovništva Primorsko- goranske županije:

Tablica 2. Opći podaci stanovništva Primorsko goranske županije, 2021. godina

OPĆI PODACI	
Ukupno stanovništvo	265.419
Najviše stanovnika – Grad Rijeka	107964
Najviše stanovnika – Općina Viškovo	16084
Najmanje stanovnika – Grad Cres	2716
Najmanje stanovnika – Općina Brod Moravice	663
Gradova	14
Općina	22
Naselja	509

Izvor: Primorsko – goranska županija portal, <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/>

U navedenoj tablici možemo vidjeti opće podatke županije, u kojoj je prikazano da je grad Rijeka sjedište Primorsko- goranske županije, sa 107.964 stanovnika, te je treći grad po veličini u Hrvatskoj. Prikazan je najmanji grad po ukupnom broju stanovnika u

¹¹ Primorsko- goranska županija portal, <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/>

Primorsko – goranskoj županiji sa 2. 716 stanovnika grad Cres, te najmanja općina je Općina Brod Moravice sa 663 stanovnika.

Puno ljudi iz ruralnih i otočnih područja migriraju prema urbanim središtima, prvenstveno u Rijeku i Opatiju, zbog boljih ekonomskih i obrazovnih mogućnosti. U urbanim centrima poput Rijeke, postoji veći udio mlađe populacije zahvaljujući obrazovnim institucijama i poslovnim mogućnostima. Rijeka je dom Sveučilišta u Rijeci, jednog od najvažnijih obrazovnih centara u zemlji.

U nastavku je prikazana tablica stanovništva Primorsko – goranske županije prema gradovima:

Tablica 3. Primorsko- goranska županija Stanovništvo prema gradovima u 2021.

<i>GRAD</i>	<i>BROJ STANOVNIKA</i>
<i>Rijeka</i>	107.964
<i>Opatija</i>	10.619
<i>Krk</i>	6.816
<i>Mali Lošinj</i>	7.537
<i>Rab</i>	7.161
<i>Crikvenica</i>	10.741
<i>Novi Vinodolski</i>	4.328
<i>Kraljevica</i>	4.066
<i>Bakar</i>	7.295
<i>Kastav</i>	11.052
<i>Delnice</i>	5.920
<i>Vrbovsko</i>	3.876
<i>Čabar</i>	3.349
<i>Cres</i>	2.879

IZVOR: Izrada autora. DZS, Popis stanovništva 2021.

Iz navedene tablice može vidjeti najmnogoljudnije gradove u Primorsko- goranskoj županiji, a to su : Rijeka, Opatija, Kastav, Crikvenica.

Primorsko – goranska županija je područje s bogatom demografskom raznolikošću koja odražava njezinu geografsku raznolikost. Unatoč izazovima poput starenja stanovništva i unutarnjih migracija, županija ostaje važno kulturno, obrazovno i ekonomsko središte Hrvatske.

4. TURISTIČKI RESURSI PRIMORSKO- GORANSKE ŽUPANIJE

Primorsko – goranska županija u posljednje vrijeme intenzivno ulaže u izgradnju svog prepoznatljivog turističkog imidža. Turistički resursi podrazumijevaju sva prirodna ili društvena dobra koja se mogu turistički iskoristiti u nekom prostoru, a privremeni ih posjetitelji posjećuju tijekom svog putovanja zbog velike privlačnosti.¹² Turistički resursi su bitni za razvoj turističkih destinacija jer privlače posjetitelje, potiči lokalnu ekonomiju, omogućuju održivi razvoj kroz očuvanje i valorizaciju prirodne i kulturne baštine.

U Primorsko – goranskoj županiji neki objekti i događaji su stekli prepoznatljivost na tržištu, te je potrebno dodatno raditi na tome kako bi ovo područje u potpunosti ispunilo svoj turistički potencijal. Županija nudi bogatu kombinaciju turističkih resursa koji privlače posjetitelje iz cijeloga svijeta. Kombinacija prekrasne obale, povijesnih znamenitosti, kulturnih događanja i prirodnih ljepota čine ovu regiju izuzetno atraktivnom za turizam.

Primorsko-goranska županija sastoji se od tri osnovne subregionalne cjeline: priobalne, goranske i otočne, koje se razlikuju po svojim geografskim značajkama. Sve regije nude raznolike prirodne atrakcije i resurse, koji su temelj za različite turističke aktivnosti. Prirodne ljepote ovih područja igraju ključnu ulogu u privlačenju turista. Održivo upravljanje prirodnim resursima važno je za očuvanje tih ljepota i okoliša, kao i za budući razvoj turizma i unapređenje životnih uvjeta lokalnog stanovništva.

Primorsko-goranska županija prepoznata je kao destinacija koja zahvaljujući svojoj geografskoj poziciji i blizini ključnim emitivnim tržištima nudi lako dostupne prirodne ljepote. More i priobalje predstavljaju glavne motive za dolazak turista, što potvrđuju istraživanja Instituta za turizam koja pokazuju da upravo posjetoci najčešće dolaze u ovu županiju tijekom ljeta zbog njezinog mora i prirodnih ljepota.

¹² Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva, Mato Bartoluci

5.PRIRODNI RESURSI

Primorsko – goranska županija bogata je raznolikim prirodnim resursima koji obuhvaćaju priobalne, otočne i goranske regije. Kao turistička destinacija, županija se odlikuje raznolikošću i bogatstvom prirodnih i kulturnih resursa smještenih na manjem području. Ova raznolikost omogućuje razvoj različitih turističkih ponuda u županiji.

Svaka od tih regija nudi jedinstvene prirodne atrakcije koje privlače turiste i doprinose očuvanju okoliša te održivom razvoju. Primorsko-goranska županija obiluje obalom koja se proteže na 1.065 km, obuhvaćajući kopnene i otočne obale. Plaže predstavljaju ključni resurs u kontekstu obale, mora, otoka i podmorja, značajno doprinoseći atraktivnosti i turističkoj privlačnosti regije. Prema Regionalnom planu uređenja i upravljanja morskim plažama, županija se može pohvaliti s ukupno 406 plaža. Ove plaže nisu samo važne za turistički sektor, već i za očuvanje ekološke ravnoteže i održivi razvoj obalnog područja. Svaka plaža ima svoju jedinstvenu karakteristiku i značaj, čime doprinosi raznovrsnosti i privlačnosti turističke ponude županije.

Primorsko-goranska županija se dijeli na tri osnovne subregionalne cjeline: priobalnu, goransku i otočnu, svaka s svojim jedinstvenim geografskim karakteristikama. Ove regije bogate su raznovrsnim prirodnim atrakcijama i resursima koji čine osnovu za turističke aktivnosti. Prirodne ljepote ovih područja ključne su kao motivacija za posjet turistima. U sljedećim poglavljima će biti prikazani prirodni resursi u ovoj županiji.

5.2.Raznolikost otoka i plaža

Otočna regija unutar Primorsko-goranske županije karakterizira blaga mediteranska klima i sastoji se od dva glavna niza otoka. U zapadnom nizu nalaze se otoci Cres i Lošinj, uz nekoliko manjih otoka, dok istočni niz obuhvaća otoke Krk i Rab, zajedno s nekoliko manjih nenastanjenih otoka.

Cres i Krk su najveći otoci po površini u Primorsko-goranskoj županiji, pri čemu Cres ističe duljom obalom u odnosu na Krk. Ovi otoci su izuzetno bogati specifičnim prirodnim vrijednostima koje omogućuju širok spektar aktivnosti na otvorenom. Posjetitelji mogu uživati u raznovrsnim aktivnostima poput sportskog ribolova, jedrenja,

trčanja, sudjelovanja u sportskim natjecanjima, planinarenja i drugih avanturističkih iskustava. Iako su aktivnosti na otvorenom vrlo popularne, glavni oblik turizma na ovim otocima i u cijeloj Primorsko-goranskoj županiji ostaje ljetni odmorišni turizam.

Otok Cres poznat je po netaknutoj prirodi, kristalno čistom moru, biljnim i životinjskim svijetom. Jedan je od najvećih otoka u Hrvatskoj, u Kvarnerskom zaljevu. Otok Cres, brdovit i dug 66 km te širok od 2 do 12 km, obiluje razvedenom obalom dugu oko 247,7 km. Zapadni i južni dijelovi obiluju brojnim uvalama i šljunkovitim plažama, dok su sjeverni i istočni dijelovi okruženi strmim i nepristupačnim stijenama.

Najviši vrhovi otoka su Gorice (648 m) i Sis (638 m). Otok obiluje prekrasnim plažama, skrivenim uvalama, šumama i planinskim vrhovima. Cres ima raznoliki biljni i životinjski svijet, uključujući rijetke i zaštićene vrste poput bjeloglavog supa. Ovaj otok nudi brojne mogućnosti za aktivnosti na otvorenom, poput planinarenja, biciklizma, ribolova i jedrenja. Glavni grad otoka, Cres, karakterističan je po svojoj srednjovjekovnoj arhitekturi, uskim ulicama i slikovitim trgovima.

Posjetiteljima su omogućene brojne znamenitosti, uključujući crkve, palače i tvrđave. Cres je također popularna turistička destinacija, posebno tijekom ljetnih mjeseci, kada posjetitelji dolaze uživati u kristalno čistom moru, lokalnoj gastronomiji i opuštenom mediteranskom načinu života. U nastavku je prikazan otok Cres:

Slika 2. Otok Cres

Izvor: Visit Croatia, Cres <https://www.visit-croatia.hr/hr/destinacije/kvarner-primorje/otok-cres>

Otok Krk je najveći otok, uz otok Cres, u Hrvatskoj koji je smješten u Kvarnerskom zaljevu, na sjevernom dijelu Jadranskog mora. Krk se prostire na ukupnoj površini od 406 km², a njegova razvedena obala ima opseg od 190 km. Poznat je po svojoj raznovrsnoj prirodi, bogatoj povijesti i kulturnoj baštini te kao popularna turistička destinacija. Povezan je s kopnom preko Krčkog mosta, što ga čini jednim od najlakše dostupnih otoka u Hrvatskoj.

Otok obiluje prekrasnim plažama, skrivenim uvalama, povijesnim gradovima i slikovitim krajolicima. Glavni grad otoka, također nazvan Krk, ima bogatu povijest koja seže u antičko doba. Posjetitelji mogu posjetiti znamenitosti poput katedrale, gradske kule. Otok je također poznat po svojoj gastronomiji. U nastavku je prikazan otok Krk:

Slika 3. Otok Krk

Izvor: Island tourist info Krk, <https://www.info-krk.com/>

Otok Lošinj pripada Primorsko – goranskoj županiji, smješten je u Kvarnerskom zaljevu, južno od otoka Cresa, s kojim je povezan mostom u mjestu Osor. Površina otoka iznosi oko 75 km². Glavna naselja na Lošinju su Mali Lošinj i Veli Lošinj.

Mali Lošinj najveće je naselje na otoku i značajno turističko središte poznato po svojim lijepim plažama i zdravoj mediteranskoj klimi. Lošinj je poznat po bogatoj vegetaciji, s preko 1.200 različitih biljnih vrsta, zbog čega je nazvan „otokom vitalnosti“. Turizam je glavna gospodarska grana otoka. U nastavku je prikazan otok Lošinj:

Slika 4. Otok Lošinj

Izvor: Camps Cres Lošinj; <https://www.camps-cres-losinj.com/hr/otok-losinj-mjesta.aspx>

5.2. Nacionalni parkovi i parkovi prirode

Na području Kvarnera, Primorsko-goranska županija ima jedan nacionalni park, a to je Nacionalni park Risnjak.

Nacionalni park Risnjak, smješten u Primorsko-goranskoj županiji, jedan je od dragulja hrvatskog prirodnog naslijeđa. Ovaj park, osnovan 1953. godine, prostire se na površini od 63,5 km² te obuhvaća središnji dio masiva Risnjaka i Snježnika.

Karakteriziran izuzetnom biološkom raznolikošću i očuvanom prirodnom ljepotom, Risnjak je dom različitih ekosustava, uključujući šume, livade, stjenovite vrhove i bujne doline.

Glavna atrakcija parka je njegova divlja fauna, uključujući tri ključne vrste: risa, medvjeda i vuka. Osim toga, park nudi bogatstvo biljnog svijeta, s brojnim endemičnim vrstama i rijetkim biljkama koje se mogu pronaći u njegovim šumama i livadama.

Nacionalni park Risnjak privlači posjetitelje svojom raznolikom ponudom aktivnosti, od opuštajućih šetnji po uređenim stazama do zahtjevnijih planinarskih ruta koje vode do vrhova Risnjaka i Snježnika. Posjetitelji također mogu uživati u raznovrsnim rekreativnim aktivnostima, uključujući biciklizam, fotografiranje divljih životinja i promatranje ptica.

Osim što pruža izvanredno iskustvo posjetiteljima, Nacionalni park Risnjak igra ključnu ulogu u očuvanju prirodnog okoliša i biološke raznolikosti Hrvatske. Kroz programe zaštite, istraživanja i edukaciju, park doprinosi očuvanju prirodnih resursa i promicanju svijesti o važnosti očuvanja divljeg života i ekosustava.

Nacionalni park Risnjak predstavlja važan segment hrvatske prirodne baštine te je ključan za očuvanje biološke raznolikosti, promicanje održivog turizma i obrazovanje javnosti o važnosti zaštite prirodnih resursa. U nastavku će biti prikazan nacionalni park Risnjak:

Slika 5. Nacionalni park Risnjak

Izvor: Smart Travel, Nacionalni park Risnjak, <https://smart-travel.hr/nacionalni-park-risnjak-2/>

Park prirode je područje u kojem su dopuštene gospodarske i druge djelatnosti kojima se ne ugrožavaju biljke i životinje.¹³ Park prirode Učka, smješten na granici Istre i Primorsko-goranske županije u Hrvatskoj, predstavlja izvanredan primjer netaknute prirodne ljepote i biološke raznolikosti. Ovaj park, osnovan 1999. godine, obuhvaća područje planinskog masiva Učka te okolnih brda i priobalnih dijelova.

Glavna karakteristika parka je impresivan reljef, koji uključuje visoke stjenovite vrhove, strmim liticama, dubokim dolinama i pitomim planinskim livadama. Učka je dom brojnim biljnim i životinjskim vrstama, uključujući endemične biljke i rijetke životinje poput risa, orla krstaša i zlatne sove.

Park prirode Učka nudi raznovrsne mogućnosti za rekreativne aktivnosti, uključujući planinarenje, biciklizam, penjanje, paragliding i speleologiju. Posjetitelji mogu istražiti brojne staze i puteljke koje vode kroz različite ekosustave parka te uživati u prekrasnim panoramskim pogledima na obližnje otoke i obalu Jadranskog mora.

Park prirode Učka predstavlja dragocjeni dio prirodne baštine Hrvatske te je ključan za očuvanje biološke raznolikosti, promicanje održivog turizma i obrazovanje javnosti o važnosti zaštite prirodnih resursa. U nastavku će biti prikazan park prirode Učka:

Slika 6. Park prirode Učka

Izvor: Park prirode Učka, <https://www.campinginparks.eu/hr/park/park-prirode-ucka/3>

¹³ Naš zavičaj, Park prirode, <https://sites.google.com/site/naszavicajpgz/za%C5%A1ti%C4%87ena-priroda>

5.3. Jezera i rijeke

Rijeka Lokvarka je bila zaustavljena tijekom radnih akcija koje su se odvijale neprekidno od 1952. do 1955. godine, što je rezultiralo stvaranjem Lokvarskog jezera, umjetnog jezera dubokog 40 metara. Ovo jezero je prekrilo nekadašnju zelenu dolinu koja je uključivala naselje, tri pilane i nekoliko kilometara poznate goranske ceste Lujzijane. Iako je Lokvarsko jezero umjetno, uspješno se uklopilo u prirodni okoliš predivnih goranskih crnogoričnih šuma. Danas je ovo jezero iznimna turistička atrakcija i omiljeno odredište sportaša i rekreativaca.

Jezero Lokve dom je bogatog biljnog i životinjskog svijeta. U njemu obitavaju različite riblje vrste poput pastrve, šarana i somova, čineći ga popularnom destinacijom među ribolovcima. Osim toga, okolne šume su stanište mnogobrojnih ptica i divljih životinja.

Jezero Lokve privlači turiste svojom prirodnom ljepotom i raznovrsnim aktivnostima. Brojne su mogućnosti za rekreaciju kao što su ribolov, vožnja čamcima, šetnje uz obalu i planinarenje po obližnjim stazama. Također, organiziraju se i razne manifestacije poput ribarskih natjecanja i koncerata koji dodatno obogaćuju turističku ponudu ovog područja. U nastavku će biti prikazano Lokvarsko jezero:

Slika 7. Lokvarsko jezero

Izvor: Općina Lokve, Lokvarsko jezero, <https://lokve.hr/opcina-lokve/zemljopis/lokvarsko-omladinsko-jezero>

Jezero Bajer predstavlja jedno od najpoznatijih umjetnih jezera u Primorsko – goranskoj županiji. Jezero Bajer je formirano 1952. godine kada je podignuta brana na rijeci Ličanki, u blizini Fužina u Gorskom kotaru. Jezero je okruženo planinskim krajolikom i bujnom šumom, te predstavlja popularnu destinaciju za rekreaciju, ribolov i različite vodene aktivnosti poput vožnje čamcem. Turisti mogu uživati u šetnjama uz obalu jezera te istraživanju okolnih planinskih staza. Jezero Bajer ima značajan turistički potencijal te pridonosi razvoju turizma u regiji. U neposrednoj blizini jezera nalaze se restorani i smještajne jedinice koje se iznajmljuju, što ga čini privlačnim i za zimski turizam. U nastavku je prikazano jezero Bajer:

Slika 8. Jezero Bajer

Izvor: Jezero Bajer, <https://www.kvarner-film.org/hr/location/lake-bajer-fuzine>

Rijeka Kupa je jedna od najvažnijih rijeka koja protječe kroz Primorsko – goransku županiju. Rijeka Kupa izvire iz tirkizno zelenog krškog jezerca koje se nalazi u Nacionalnom parku Risnjak, blizu naselja Razloge u Gorskom kotaru. Rijeka Kupa je popularna među turistima zbog svojih prirodnih ljepota i mogućnosti za razne aktivnosti. Ova rijeka, sa svojom kristalno čistom vodom i slikovitim pejzažem, igra ključnu ulogu u ekološkom i turističkom životu regije.

6.KULTURNI RESURSI

Kulturni resursi trebali bi izazivati emocije kod turista, pružajući im jedinstvene doživljaje. Uz razgledavanje muzeja, galerija i sličnih institucija, potrebno je turistima pružiti kulturne proizvode, tj. transformirati kulturne resurse u atraktivne i zanimljive doživljaje.

Svi kulturni resursi trebali bi turistima pružiti doživljaj, omogućujući im da dublje dožive povijesne znamenitosti dok uživaju u posjeti određenoj destinaciji. Na kvalitetu tog doživljaja utječe niz faktora, uključujući opipljive elemente ponude, stavove i ponašanje turista, pružene usluge, kao i nekontrolirani uvjeti poput gužvi tijekom razgledavanja te lošeg ili lijepog vremena.

Turističke destinacije koje se temelje na moru i suncu mogu značajno unaprijediti kvalitetu svoje ponude integracijom kulturnih resursa. Kulturni resursi pružaju trajna sjećanja na određenu destinaciju i nude duhovno blagostanje. Posjeti kazališnim predstavama, priredbama i muzejima obogaćuju turistički doživljaj, stvarajući i upotpunjujući pozitivnu sliku o destinaciji.

Kulturni resursi trebaju biti predstavljeni kao glavni proizvod u promociji turističke destinacije. Kulturna baština čini destinaciju jedinstvenom, stoga bi naglasak trebao biti na tom resursu kao ključnom proizvodu svih destinacija. Danas se menadžment turističkih destinacija oslanja na kulturu kao osnovni element za privlačenje turista i izgradnju brenda destinacije.

6.1. Povijesne znamenitosti

Primorsko – goranska županija obiluje povijesnim znamenitostima koje privlače posjetitelje svojom bogatom baštinom. U nastavku će biti prikazane neke od najznačajnijih znamenitosti u županiji.

Rijeka, glavni grad županije, ima izuzetno bogatu povijest koja se očituje u njejoj arhitekturi, ulicama i trgovima. Trsatska gradina predstavlja strateški smješten vidikovac na brijegu visokom 138 metara, s kojeg se pruža dominantan pogled na grad Rijeku. Prvi pisani tragovi o ovoj lokaciji datiraju iz 1288. godine, kada je služila kao sjedište župe. Na tom su mjestu još od prapovijesti postojale liburnijske osmatračnice koje su nadzirale put iz unutrašnjosti prema obali. Rimljani su ovo mjesto uključili u svoj obrambeni sustav, tzv. Liburnijski limes, čija je polazna točka bila Tarsatika, grad-utvrda na mjestu današnjeg riječkog Starog grada. S platoa Trsatske gradine pruža se veličanstven pogled na ostatke limesa na suprotnim brjegovima, Katarini i Kalvariji, kao i na cijeli riječki Stari grad. Trsatska gradina spada među najstarije fortifikacije u Hrvatskom primorju, očuvavši obilježja ranosrednjovjekovne gradogradnje. U nastavku je prikazana Trsatska gradina.

Slika 9. Trsatska gradina

Izvor: Fiuman stranica, <https://www.fiuman.hr/pogledajte-novi-sjajni-i-edukativni-filmic-o-trsatskoj-gradini/>

Crkva sv. Jakova izgrađena je najvjerojatnije tijekom 1420-ih godina od strane benediktinaca koji su se preselili iz furlanskog samostana Sv. Petra u Rožacu. Ova opatija dala je ime cijelom naselju koje se razvilo oko nje. Danas je sačuvan samo mali dio njezinog izvornog izgleda. Godine 1506., opat Šimun izgradio je ili rekonstruirao crkvu, što je potvrđeno natpisom iznad portala. Krajem 18. stoljeća opatija je temeljito

obnovljena, a tijekom 1930-ih godina značajno proširena. Među atrakcijama koje nudi, crkva čuva repliku jednog od reljefa Meštrovića. Grad Opatija je dobio ime po ovom samostanu, čime je samostan sv. Jakova postao ishodište današnjeg grada. U nastavku je prikazana crkva sv. Jakova.

Slika 10. Crkva sv. Jakova

Izvor: Visit Opatija, <https://www.visitopatija.com/crkva-sv-jakova-samostan-po-kojem-je-opatija-dobila-ime-p472>

Bašćanska ploča smatra se jednim od najvažnijih hrvatskih spomenika. Pronađena je u crkvi sv. Lucije u Jurandvoru, blizu Baške na otoku Krku. Datira iz 1100. godine i napisana je prijelaznim oblikom glagoljice. Ova ploča predstavlja ključan izvor za proučavanje povijesti hrvatskog naroda, jezika i razvoja hrvatske glagoljice. Služi kao dokaz suvereniteta hrvatskog kralja Zvonimira, koji je darovao zemljišni posjed na otoku Krku. Osim jezičnog i književnog značaja, Bašćanska ploča ima i veliku povijesnu vrijednost jer prvi put spominje ime vladara na narodnom jeziku. Original ploče čuva se u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu, dok je kopija izložena u crkvi sv. Lucije. U nastavku je prikazana Bašćanska ploča.

Slika 11. Baščanska ploča

Izvor: Jurandvor, <https://adriasolet.hr/hr/page/jurandvor>

6.2. Muzeji i galerije

Primorsko-goranska županija obiluje kulturnim naslijeđem, a muzeji imaju ključnu ulogu u njegovom očuvanju i predstavljanju. Muzeji u ovom području pokrivaju raznolike teme, od povijesti i arheologije do pomorstva i suvremene umjetnosti. U nastavku će biti prikazani muzeji u županiji.

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja u Rijeci već četiri desetljeća predstavlja jedno od ključnih kulturnih središta grada, smješten u veličanstvenoj Guvernerovoj palači. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja osnovan je 1961. godine i uključuje odjele za pomorstvo, etnologiju, kulturnu i povijesnu baštinu te arheologiju. Poseban naglasak stavljen je na pomorsku povijest, s eksponatima kao što su modeli brodova, navigacijski instrumenti i pomorski dokumenti.

Guvernerova palača, izgrađena 1896. godine prema projektu poznatog mađarskog arhitekta Alajosa Hauszmanna, podignuta je u periodu kada je Rijeka bila pod mađarskom vlašću. U salonima na prvom katu palače sačuvani su i izloženi dijelovi izvorne opreme, uključujući namještaj i predmete umjetničkog obrta. Muzej prikazuje

dugu, bogatu i burnu povijest te kulturu življenja na području današnje Primorsko-goranske županije od prapovijesti do danas.

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka otvorio je Didaktičku info točku u sklopu projekta Claustra+, stoga, dio sadržaja prilagođen je za slijepe i slabovidne osobe. U nastavku je prikazan Pomorski i povijesni muzej Hrvatskoj primorja:

Slika 12. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskoj primorja u Rijeci

Izvor: Rijeka, <https://visitrijeka.hr/pomorski-i-povijesni-muzej-hrvatskog-primorja-rijeka/>

Kastavski kulturni muzej smješten je u povijesnoj jezgri grada Kastva, poznatog po svojoj bogatoj kulturnoj tradiciji. Muzej obuhvaća nekoliko stalnih postava koji prikazuju povijest, običaje i način života stanovnika Kastva i okolice. Posebna pažnja posvećena je etnografiji, s izložbama narodnih nošnji, alata i svakodnevnih predmeta.

Prvotna zamisao bila je uspostaviti memorijalnu zbirku posvećenu Vladimiru Nazoru, književniku i ravnatelju kastavske Učiteljske škole od 1908. do 1918. godine. Međutim, s obzirom na to da je obim prikupljene građe premašivao ovaj okvir, odlučeno je 1961. godine osnovati najprije Odbor Muzeja Kastavštine, a zatim i opći muzej koji obuhvaća ne samo grad Kastav, već i cijelu regiju Kastavštine.

Muzejska zbirka Kastavštine sadrži oko 2000 predmeta kulturno-povijesne vrijednosti. Fundus muzeja uključuje rukopisne materijale, školske crteže, razglednice, tekstilne predmete, fotografije i simbole kulturno-prosvjetnih udruga.

U nastavku je prikazana unutrašnjost Kastavskog kulturnog muzeja:

Slika 13. Unutrašnjost Kastavskog kulturnog muzeja

Izvor: Visit Kastav, <https://visitkastav.croatia.hr/hr-hr/kultura-i-umjetnost/muzejska-zbirka-kastavstine>

Muzej Apoksiomena predstavlja jedinstvenu arheološko-arhitektonsku kulturnu instituciju posvećenu isključivo jednom izuzetnom eksponatu – brončanom kipu mladog atleta Apoksiomena. Ovaj značajan kip pronađen je 1997. godine u podmorju pored otoka Lošinja, na dubini od 45 metara, i to zahvaljujući turistima iz Belgije koji su otkrili njegovu prisutnost. Muzej se usredotočuje na detaljno istraživanje, očuvanje i prezentaciju ovog fascinantnog djela, pružajući uvid u njegovu povijesnu, kulturnu i umjetničku vrijednost. Nakon gotovo dva tisućljeća provedenih na dnu mora, Apoksiomen je izvađen 1999. godine.

Muzej Apoksiomena nudi jedinstvenu priču o jednom od najznačajnijih antičkih brončanih kipova, Apoksiomenosu. Kip prikazuje atleta dok se čisti od ulja, znoja i pijeska nakon intenzivnog vježbanja ili natjecanja, što je poslužilo kao inspiracija za naziv kipa. Datiran je u 2. ili 1. stoljeće pr. Kr., a impresionira svojom izvanrednom izvedbom i idealiziranom ljepotom tijela. Apoksiomenos je savršen primjer antičke

skulpture koja je bila posvećena idealizaciji ljudskog oblika, posebice tijela sportaša. Kroz svoju cjelovitost i estetsku privlačnost, kip nas podsjeća na važnost tjelesne izdržljivosti i ljepote u antičkoj Grčkoj.

Muzej se nalazi u palači Kvarner, što dodatno obogaćuje iskustvo posjetitelja zbog svoje povijesne i arhitektonske važnosti u samom centru Malog Lošinja. U nastavku će biti prikazan Muzej Apoksiomena:

Slika 14. : Muzej Apoksiomena

Izvor: Visit Lošinj, <https://www.visitlosinj.hr/hr/muzej-apoksiomena.aspx#>

Primorsko-goranska županija nudi raznolike galerije koje obuhvaćaju širok spektar umjetnosti, od suvremene do tradicionalne. U nastavku će biti prikazane galerije u županiji.

Galerija Juraj Klović je istaknuta galerija moderne umjetnosti smještena u centru Rijeke, u Primorsko-goranskoj županiji. Nazvana je po Jurju Kloviću, hrvatskom renesansnom umjetniku iz 16. stoljeća poznatom po minijaturama i iluminacijama.

Galerija redovito organizira izložbe suvremene umjetnosti domaćih i međunarodnih umjetnika. Njen prostor u staroj gradskoj jezgri Rijeke omogućava posjetiteljima

doživljaje raznolikosti suvremene umjetničke scene kroz različite medijske forme kao što su slike, skulpture, instalacije i multimedijalna umjetnost.

Galerija Juraj Klović nije samo mjesto izložbi, već je i kulturni centar koji organizira edukativne programe, radionice i predavanja kako bi potaknula interakciju s umjetnošću i promovirala kulturnu scenu Rijeke i šire Primorsko-goranske županije.

Juraj Šporer umjetnički paviljon je značajna kulturna ustanova smještena u Opatiji, Primorsko-goranskoj županiji. Ovaj paviljon se nalazi u Parku sv. Jakova, blizu obale, te predstavlja važan dio kulturne ponude ovog poznatog turističkog grada. Danas je Juraj Šporer umjetnički paviljon prostor posvećen umjetnosti, gdje se redovito održavaju izložbe likovnih djela raznih autora, domaćih i međunarodnih.

Opatija kao grad s bogatom poviješću turizma i kulture pruža idealno okruženje za ovakvu vrstu kulturnog prostora. Posjetitelji paviljona mogu uživati u različitim umjetničkim izložbama koje često mijenjaju tematiku i stil, od tradicionalnih slika do suvremenih instalacija.

Juraj Šporer umjetnički paviljon ne samo da doprinosi kulturnom životu Opatije, već i šire Primorsko-goranske županije, pružajući posjetiteljima priliku da se povežu s umjetnošću u jedinstvenom i inspirativnom ambijentu. U nastavku je prikazan umjetnički paviljon :

Slika 15. Umjetnički paviljon Jurja Šporer

Izvor: Visit Opatija, <https://www.visitopatija.com/umjetnicki-paviljon-juraj-sporer-p475>

7.REKREATIVNI RESURSI

Rekreativni resursi predstavljaju prirodne ili stvorene objekte, prostore i aktivnosti koje omogućuju ljudima da se bave rekreativnim aktivnostima. Ovi resursi uključuju raznovrsne elemente kao što su parkovi, šume, planine, rijeke, jezera, mora, sportski objekti, biciklističke staze, pješačke staze, plaže, igrališta, te različite kulturne i turističke sadržaje. Cilj rekreativnih resursa je pružiti mogućnosti za odmor, opuštanje, tjelesnu aktivnost i društvenu interakciju, te doprinijeti poboljšanju kvalitete života pojedinaca i zajednica.

U kontekstu turističkih destinacija, rekreativni resursi igraju ključnu ulogu u privlačenju posjetitelja, obogaćivanju njihovog iskustva i produženju boravka. Razvijeni i dobro upravljani rekreativni resursi također doprinose očuvanju okoliša, održivom razvoju te ekonomskom rastu lokalnih zajednica. U Primorsko-goranskoj županiji, rekreativni resursi čine bitan dio turističke ponude, omogućujući posjetiteljima uživanje u raznolikim aktivnostima u prirodnom i kulturnom okruženju.

Rekreativni resursi igraju ključnu ulogu u različitim aspektima života zajednice, od fizičkog i mentalnog zdravlja do ekonomskog razvoja i očuvanja okoliša. U nastavku ćemo detaljno analizirati kako rekreativni resursi doprinose svakom od ovih područja:

Rekreativni resursi pružaju brojne mogućnosti za tjelesne aktivnosti koje su bitne za održavanje i unapređenje fizičkog zdravlja. Fizička aktivnost ima pozitivan učinak na mentalno zdravlje smanjujući stres, anksioznost, te poboljšavajući raspoloženje i opće blagostanje.

Rekreativni resursi igraju značajnu ulogu u jačanju socijalne kohezije pružajući prostor za zajedničke aktivnosti koje potiču socijalne interakcije i jačaju osjećaj zajedništva i pripadnosti. Prostor kao što su igrališta, sportski tereni i rekreativni centri omogućuju ljudima različitih dobnih skupina da se okupljaju, druže i sudjeluju u zajedničkim aktivnostima. Organizacija sportskih događaja, rekreativnih radionica i kulturnih manifestacija u tim prostorima dodatno potiče socijalnu interakciju i zajedničke aktivnosti, stvarajući osjećaj zajedništva i međusobnog razumijevanja među članovima zajednice. Na taj način, rekreativni resursi doprinose stvaranju inkluzivne i povezane zajednice.

Rekreativni resursi imaju značajan utjecaj na ekonomski razvoj lokalnih zajednica. Privlačenjem turista koji dolaze uživati u različitim rekreativnim aktivnostima, ovi resursi stvaraju radna mjesta i podržavaju razvoj sektora kao što su turizam, sport i rekreacija. Turisti koji posjećuju parkove, planine, sportske objekte i kulturne lokacije doprinose lokalnoj ekonomiji kroz potrošnju na smještaj, ugostiteljstvo, rekreativne aktivnosti i suvenire.

Osim toga, razvoj rekreativnih resursa može privući investicije i podržati razvoj infrastrukture, što dodatno potiče ekonomski rast. Kroz održavanje i promociju rekreativnih resursa, lokalne zajednice mogu osigurati dugoročnu održivost i ekonomski prosperitet.

Rekreativni resursi također imaju ključnu ulogu u očuvanju okoliša. Promicanjem održivih praksi i podizanjem svijesti o važnosti očuvanja prirodnih resursa, rekreativni resursi doprinose ekološkoj održivosti i zaštiti prirode. Edukativni programi u parkovima i rezervatima prirode, kao i ekološke inicijative koje uključuju lokalnu zajednicu, pomažu u očuvanju prirodnih staništa i bioraznolikosti.

7.1. Aktivnosti na otvorenom

Primorsko-goranska županija, sa svojim raznovrsnim rekreativnim resursima, predstavlja važan dio turističke ponude Hrvatske. Ova regija pruža bogatstvo mogućnosti za aktivni odmor, uključujući planinarenje u Gorskom kotaru, biciklizam i pješaćenje uz obalu, te razne vodene sportove na Jadranskom moru. Kroz razvoj i upravljanje ovim resursima, Primorsko-goranska županija doprinosi poboljšanju kvalitete života svojih stanovnika i posjetitelja, te održivom razvoju lokalne zajednice.

Primjerice, parkovi i sportski objekti omogućuju građanima redovitu tjelovježbu, šetnje i trčanje, dok vodeni resursi poput rijeka, jezera i mora pružaju mogućnosti za plivanje, veslanje i druge vodene sportove. Šume i planinske staze omogućuju planinarenje i pješaćenje, aktivnosti koje su poznate po svojim beneficijama za tjelesno i mentalno zdravlje. Na primjer, uređenje biciklističkih i pješačkih staza potiče korištenje ekološki prihvatljivih načina prijevoza, smanjujući emisiju štetnih plinova. Također, aktivnosti poput sadnje drveća i čišćenja okoliša, organizirane kroz rekreativne programe, direktno doprinose očuvanju i unapređenju okoliša.

Primorsko-goranska županija nudi bogatstvo staza za planinarenje i pješaćenje koje prolaze kroz raznolike krajolike, od morskih obala do planinskih vrhova. Ovdje su istaknute neke od najpoznatijih lokacija za planinarenje i pješaćenje u ovoj regiji.

Nacionalni park Risnjak ima brojne planinarske staze, koje vode kroz guste šume i alpske krajolike, Nacionalni park Risnjak je idealno odredište za ljubitelje planinarenja. Vrh Risnjak nudi spektakularne poglede na okolicu.

Park prirode Učka pruža raznolike staze za planinarenje koje vode do vrha Učke, odakle se pruža panoramski pogled na Istu i Kvarnerski zaljev.

Primorsko-goranska županija nudi raznovrsne biciklističke staze koje prolaze kroz slikovite krajolike, od obalnih područja do planinskih staza. Raznolika topografija regije pruža izazove i užitek za sve razine biciklista, od rekreativaca do iskusnih biciklista. Ovdje su istaknute neke od najpopularnijih biciklističkih ruta u Primorsko-goranskoj županiji.

Otoci Cres i Lošinj nude raznovrsne biciklističke staze koje prolaze kroz slikovite krajolike, maslinike, uz obalu i kroz stara sela. Staze variraju od lakih do srednje zahtjevnih, idealnih za rekreativne bicikliste.

Otok Krk ima mrežu biciklističkih staza koje prolaze kroz vinograde, uz obalu i preko brežuljaka. Otok nudi staze za sve razine biciklista, uključujući i zahtjevnije rute za brdski biciklizam.

Primorsko-goranska županija, iako poznata po svojoj obali i otocima, nudi i odlične mogućnosti za zimske sportove, uključujući skijanje. Glavno odredište za skijanje u ovoj regiji je skijalište Platak, koje pruža jedinstveno iskustvo skijanja. Skijalište Platak nudi skijaške staze i sanjkališta, te je popularno odredište za ljubitelje zimskih sportova.

Primorsko-goranska županija sa svojom raznolikošću pejzaža i bogatstvom prirodnih resursa predstavlja savršeno odredište za ljubitelje aktivnosti na otvorenom. Bez obzira na doba godine, ova regija nudi brojne mogućnosti za rekreaciju i opuštanje u prirodi.

7.2. Adrenalinski sportovi

Primorsko-goranska županija nudi bogatu paletu adrenalinskih sportova koji privlače avanturiste i ljubitelje uzbuđenja iz cijelog svijeta. Od obalnih avantura do planinskih izazova, regija pruža jedinstvene doživljaje za sve razine adrenalinskih ovisnika.

Adrenalinski turizam obuhvaća pojmove pustolovine i avanture te se često naziva i pustolovnim turizmom. Sva tri pojma uklopljena su u širi okvir aktivnog turizma. Adrenalin, hormon kojeg luče nadbubrežne žlijezde, predstavlja evolucijski mehanizam prirode za zaštitu ljudskog roda u trenucima nepredvidive opasnosti. On služi kao alarm koji priprema organizam na brzu reakciju, borbu, bijeg ili povećanje snage. Ovdje su istaknuti neki od najpopularnijih adrenalinskih sportova u Primorsko-goranskoj županiji.

Zipline Edison se nalazi na otoku Krku te pruža adrenalinsku avanturu kroz prekrasne krajolike otoka Krka. Sastoji se od nekoliko linija koje omogućuju posjetiteljima da „lete“ iznad prirodnih ljepota, uključujući guste šume, stijene i panoramski pogled na Jadransko more. Polazišna točka „Šetnje među krošnjama“ je na prijevoju Treskavac, te traje približno 2 sata, kombinira vožnju vojnim terenskim vozilom Pinzgauer, šetnju

kroz prirodu te spuštanje niz 8 sajli ukupne dužine od 2400 metara.¹⁴ U nastavku je prikazan adreanalinski sport Zipline Edison:

Slika 16. Zipline Edison, Krk

Izvor: Mare Tours, <https://www.mare-vrbnik.com/en/excursions/zipline-edison-krk>

Tribalj, smješten u Gorskom kotaru, jedno je od najpoznatijih odredišta za paragliding u Hrvatskoj. Ovo malo mjesto, smješteno u zaleđu Crikvenice, privlači brojne ljubitelje adrenalinskih sportova zahvaljujući svojim prirodnim karakteristikama koje pružaju idealne uvjete za ovaj zračni sport. Paragliding u Triblju predstavlja spoj nevjerojatnog doživljaja leta i predivnih prirodnih pejzaža, što ga čini jedinstvenom destinacijom u regiji.

Tribalj se nalazi na visinskom prijelazu između primorskog i gorskog područja, što mu omogućava povoljne termalne struje za paragliding. Okružen je brdima koja stvaraju idealne uvjete za stvaranje termala, koji su ključni za letenje na duže distance. Zahvaljujući svojoj atraktivnosti i sigurnosnim standardima, paragliding u Triblju postaje važan segment turističke ponude Primorsko-goranske županije, privlačeći posjetitelje koji traže avanturistički turizam.

Paragliding u Triblju nudi jedinstvenu kombinaciju adrenalina, prirodnih ljepota i sigurnih uvjeta za letenje. Zahvaljujući svojoj geografskoj poziciji i razvijenoj infrastrukturi, ovo mjesto ima potencijal postati vodeća destinacija za paragliding u

¹⁴ Zipline Edison Krk, <https://www.mare-vrbnik.com/hr/izleti/zipline-edison-krk>

regiji, što značajno doprinosi turističkoj ponudi i razvoju lokalne zajednice. U nastavku je prikazana slika adreanalinski sport Paragliding u Triblju:

Slika 17: Paragliding, Tribalj

Izvor: Manawa, Tribalj; <https://www.manawa.com/en-GB/activity/croatia/tribalj/paragliding/tandem-paragliding-in-tribalj-near-crikvenica/6953>

8. DOGAĐANJA I MANIFESTACIJE

Primorsko-goranska županija poznata je po bogatoj kulturnoj baštini, prirodnim ljepotama i dinamičnom turističkom životu. Raznovrsna događanja i manifestacije koje se održavaju tijekom cijele godine značajno doprinose turističkoj atraktivnosti ove regije, privlačeći posjetitelje iz cijele Hrvatske i inozemstva. Ovaj dio rada pruža pregled najvažnijih kulturnih, sportskih i gastronomskih događanja u Primorsko-goranskoj županiji, naglašavajući njihov utjecaj na lokalnu zajednicu i turističku ponudu.

Primorsko-goranska županija ima bogat program kulturnih događanja koji se odvijaju u različitim dijelovima regije. Rijeka, kao najveći grad i kulturno središte županije, domaćin je brojnih festivala i manifestacija. Jedan od najvažnijih je Riječki karneval, jedan od najvećih i najpoznatijih karnevala u Europi, koji svake godine u veljači okuplja tisuće sudionika i posjetitelja. Osim karnevala, Rijeka se može pohvaliti i s Riječkim

ljetnim noćima, festivalom koji donosi raznovrsne kulturne programe na otvorenom, uključujući kazališne predstave, koncerte i izložbe.

Na otoku Krku, tijekom ljeta se održava Krčki sajam, tradicionalna manifestacija s povijesnim korijenima, koja oživljava srednjovjekovni duh grada kroz niz kulturnih i zabavnih događanja. U Crikvenici, Dani Frankopana predstavljaju povijesno-kulturnu manifestaciju koja uključuje viteške turnire, predstave i radionice, čime se oživljava bogata povijest ovog područja.

Sport ima važnu ulogu u životu Primorsko-goranske županije, a brojna sportska događanja privlače ne samo sportaše, već i brojne posjetitelje. Fiumanka, jedriličarska regata u Rijeci, jedna je od najpoznatijih sportskih manifestacija koja okuplja jedriličare iz cijele Europe. Ova regata, koja se održava svake godine u lipnju, postala je simbolom pomorske tradicije i sportskog duha Rijeke.

Rijeka Run je jedna od najvažnijih sportskih manifestacija, koja uključuje maraton, polumaraton i niz drugih trkačkih događaja. Ovaj sportski događaj ne samo da promiče zdrav način života, već i privlači brojne turiste koji sudjeluju u utrkama i uživaju u ljepotama grada.

Gastronomija Primorsko-goranske županije ističe se bogatstvom okusa, a brojne gastronomske manifestacije omogućuju posjetiteljima da upoznaju lokalnu kuhinju.

Festival čokolade u Opatiji je gastronomska manifestacija. Održava se svake godine početkom prosinca i posvećen je ljubiteljima čokolade i slastica. Festival okuplja vrhunske domaće i međunarodne proizvođače čokolade koji predstavljaju svoje proizvode kroz degustacije, radionice i prodajne izložbe. Također, festival uključuje različite kulinarske radionice, prezentacije i tematske izložbe koje posjetiteljima omogućuju da istraže različite aspekte čokolade kao gastronomske delicije.

Dani maslina u Opatiji, događaj koji se održava svake godine u travnju, promovira maslinovo ulje kao ključni sastojak mediteranske kuhinje. Tijekom manifestacije, posjetitelji imaju priliku sudjelovati u degustacijama, radionicama i sajmovima gdje se predstavljaju najbolja maslinova ulja iz regije.

Festival popularne duhovne glazbe "Vidfest" je značajan kulturni događaj koji se održava u Rijeci, a posvećen je promicanju duhovne glazbe kroz suvremene glazbene

izričaj. Ovaj festival okuplja izvođače, skladatelje i ljubitelje duhovne glazbe, te ima važnu ulogu u obogaćivanju kulturne ponude grada i širenju kršćanske poruke kroz glazbu.

Događanja i manifestacije u Primorsko-goranskoj županiji imaju ključnu ulogu u oblikovanju turističke ponude i promicanju kulturne baštine, sporta i gastronomije. Ove manifestacije ne samo da obogaćuju društveni život lokalne zajednice, već i značajno doprinose jačanju turističkog identiteta regije. Njihov uspjeh i dugovječnost svjedoče o bogatoj tradiciji i inovativnosti koje karakteriziraju ovu županiju, čineći je atraktivnom destinacijom tijekom cijele godine. U nastavku će biti detaljno opisani događaji i manifestacije u Primorsko – goranskoj županiji.

8.1. Festivali i karnevali

Javna događanja nazivaju se različitim terminima poput festivala, rituala, manifestacije, smotre, ceremonije, proslave, spektakla, sajma, turnira, dana i slično. U društvenim znanostima značenje pojma jednostavno je preuzeto iz svakodnevnog jezika, gdje termin pokriva zbir vrlo raznolikih događanja, sakralnih i profanih, privatnih i javnih, koja potvrđuju tradiciju i uvode inovaciju, predlažu nostalgična oživljavanja, pružaju mjesta za preživljavanje običajnih praksi i slave avangardna umjetnička ostvarenja.¹⁵

Festivali su značajan oblik ljudske aktivnosti koji obogaćuje društveni i kulturni život. Obično se radi o javnim manifestacijama s određenom tematikom. Sve više se povezuju s turizmom te potiču razvoj novih poduzetničkih inicijativa i stvaranje prihoda.

Festivali su javne, tematske proslave koje se događaju jednom, rijetko ili na godišnjoj razini i koji predstavljaju priliku za rasonodu, društveno i kulturno iskustvo izvan normalne palete mogućnosti ili izvan svakodnevnog iskustva.¹⁶

Karnevali su kulturno-povijesni fenomen koji se slavi diljem svijeta, a njihovo porijeklo i značenje proteže se kroz stoljeća, povezujući različite društvene, religijske i kulturne

¹⁵ P. Kelemen, N. Škrbić Alempijević, Grad kakav bi trebao biti: etnološki i kulturnoantropološki osvrti na festivale, str. 26.

¹⁶ B. Richards, Marketing turističkih atrakcija, festivala i posebnih događanja

tradicije. U osnovi, karnevali su razdoblje sveopćeg veselja, slobode izražavanja i preokretanja uobičajenih društvenih normi, u kojemu maske i kostimi omogućuju ljudima da nakratko preuzmu nove identitete.

Većina znanstvenika smatra da karnevali imaju korijene u velikim rimskim svečanostima i običajima, koji su također povezani s kultom boga Dioniza. Vezano uz korizmu i post prije Uskrsa, karnevali su se tradicionalno održavali u tom razdoblju. Godine 1091. ustanovljeno je da post počinje pedeset dana prije Uskrsa, što je rezultiralo time da su nedjelja, ponedjeljak i utorak postali glavni dani za karnevalske proslave, koje su prethodile početku posta.

Karnevali imaju ključnu ulogu u očuvanju kulturne baštine i identiteta. Oni služe kao platforma za izražavanje društvene kritike, kroz satire i humor, te omogućuju zajednicama da se okupe i slave svoju raznolikost. Osim kulturne dimenzije, karnevali su i važni turistički događaji koji pridonose lokalnim ekonomijama i globalnoj kulturnoj razmjeni.

U zaključku, karnevali su dinamična i živa tradicija koja spaja prošlost i sadašnjost, religiju i svjetovnost, lokalno i globalno. Kao takvi, oni nastavljaju biti važan dio kulturnog i društvenog života u mnogim dijelovima svijeta, prilagođavajući se novim vremenima dok istovremeno čuvaju svoju bogatu povijest. U nastavku će biti prikazani primjeri festivala i karnevala.

Riječki karneval

Grad Rijeka poznat je po karnevalskoj tradiciji koja spaja venecijanske i austrijske utjecaje s elementima slavenske mitologije. Iako je doživjela vrhunac prije sto godina, ova karnevalska tradicija ima dugotrajno naslijeđe koje seže unatrag šest stoljeća. Riječki karneval, koji se organizira od 1982. godine, predstavlja značajnu kulturnu manifestaciju i ima bogatu povijest koja oslikava njegovu važnost u regionalnom kulturnom životu. Prema istraživanjima Gašparovića, Riječki karneval je prepoznat po svojoj sposobnosti da "okrene svijet naopako", što se očituje kroz humoristične i satirične prikaze koji omogućuju izražavanje slobode i kritiku društva.

Za starije generacije, humor koji se izražava tijekom karnevalskih festivala bio je simbol hrabrosti i nade u vremenima nesigurnosti. U tom kontekstu, humor se tretirao kao

oblik duhovnog natjecanja u kojem su se cijenile vještine i snalažljivost, a kroz koji su sudionici izražavali svoje stavove i osjećaje prema društvenim i političkim prilikama.

Karneval je bio obilježen temama koje su se odnosile na hranu i piće, spolnost i nasilje, a ove teme su odražavale karnevalsku slobodu i zanos. Maskirani sudionici su kroz svoje duhovite i provokativne prikaze kritizirali vlasti i ismijavali pojedince, stvarajući time prostor za društvenu kritiku i izražavanje neslaganja. U povijesti karnevala, maske su ponekad imale ozbiljne posljedice, jer su njihovi simbolički prikazi mogli dovesti do sukoba i drugih ozbiljnih situacija.

Riječki se karneval sastoji od sljedećih manifestacija: karnevalske povorke, karnevalske fešte, izbor kraljice Riječkog karnevala, karnevalski bal koji se održava u Guvernerovoj palači, karnevalski koncerti, karnevalske izložbe, karnevalski sportovi i dječje karnevalske igre. Vrhunac karnevala su maskirane povorke koje prolaze centrom grada, zadnje nedjelje prije Pepelnice. Tradicionalno na samom kraju festivala prolaze Halubajski zvončari, koji sudjeluju na Riječkom karnevalu od samih početaka.¹⁷

Riječki karneval nastavlja biti značajan kulturni fenomen koji kombinira tradiciju i suvremeni izražaj, privlačeći posjetitelje svojom živahnošću i provokativnim pristupom prema društvenim pitanjima. Ova manifestacija predstavlja važan aspekt kulturnog identiteta i društvenih dinamika regije, pružajući uvid u povijesne i suvremene aspekte lokalne kulture. U nastavku će biti prikazane slike riječkog karnevala.

Izbor Kraljice Karnevala predstavlja ceremonijalni događaj u kojem se bira najšarmantnija žena koja će u nadolazećem razdoblju predstavljati karnevalsku povorku i sudjelovati u javnim manifestacijama povezanim s karnevalom. Ovaj događaj ima ključnu ulogu u promociji karnevala, jer Kraljica postaje lice i simbol manifestacije, preuzimajući odgovornost za vođenje i predstavljanje karnevalskih aktivnosti tijekom trajanja festivala.

¹⁷Internetska stranica Visit Rijeka, <https://www.rijeka.hr/teme-za-gradane/kultura-2/kulturne-i-druge-manifestacije/rijecki-karneval/>

Slika 18. Izbor Kraljice Riječkog Karnevala, 2024. godine

Izvor: Internetska stranica Grad Rijeka, <https://www.rijeka.hr/sara-dukic-nova-je-kraljica-rijeckog-karnevala-maskare-preuzele-kljuceve-grad/>

Sedam dana prije službenog izbora Kraljice karnevala i ceremonije predaje ključeva grada, održava se Dječja karnevalska povorka. Ova povorka okuplja djecu predškolskog i školskog uzrasta, kako iz Hrvatske, tako i iz inozemstva. Tradicija Dječje karnevalske povorke traje već 16 godina i predstavlja važan aspekt očuvanja i prijenosa karnevalskih običaja na mlađe generacije. Na taj se način osigurava kontinuitet i budućnost karnevala, dok djeca kroz sudjelovanje u povorci usvajaju kulturne vrijednosti i običaje povezane s ovim važnim događajem.

Slika 19. Dječja karnevalska povorka

Izvor: Visit Rijeka, <https://visitrijeka.hr/djecja-karnevalska-povorka/>

Grad Rijeka s ponosom ističe da je Riječki karneval glavna prepoznatljiva točka za sve posjetitelje i mještane, te ključni element identifikacije i privlačenja kako domaćih, tako i stranih turista. Ovaj događaj pruža značajan doprinos turizmu Hrvatske, a njegova važnost potvrđena je brojnim nagradama koje svjedoče o uspješnosti i kvaliteti ove tradicije. Veličanstvenost i raznovrsnost Riječkog karnevala svrstavaju ga među najposebnije karnevale u Europi, ali i među najznačajnija pokladna događanja u Hrvatskoj.

Festival Čokolade u Opatiji

Festival čokolade u Opatiji je godišnja manifestacija koja se održava u ovom elegantnom primorskom gradu, poznatom po svojoj dugoj tradiciji ugostiteljstva i turizma. Ovaj festival okuplja ljubitelje čokolade iz cijele Hrvatske i inozemstva, te predstavlja pravi raj za sladokusce. Posjetitelji imaju priliku uživati u raznovrsnim čokoladnim delicijama, koje nude domaći i međunarodni proizvođači čokolade.

Uz degustaciju čokoladnih proizvoda, festival uključuje i razne popratne događaje, poput radionica, izložbi, kulinarskih prezentacija, te posebnih menija u opatijskim restoranima i hotelima. Festival čokolade je postao prepoznatljiv simbol Opatije u zimskim mjesecima, privlačeći mnoge posjetitelje i doprinosi bogatoj turističkoj ponudi ovog poznatog turističkog središta.

Manifestacija također ima kulturnu i edukativnu dimenziju, jer se posjetitelji mogu upoznati s poviješću, proizvodnjom i umjetnošću izrade čokolade. Festival čokolade u

Opatiji ne samo da promovira ovaj slatki užitak, već i potiče kreativnost i inovaciju u gastronomiji, čineći ga jednim od najvažnijih gastronomskih događaja u regiji.

Slika 20. Festival Čokolade, Opatija

Izvor: Internetska stranica Novi List, <https://www.novolist.hr/rijeka-regija/opatija/sve-je-spremno-za-festival-cokolade-opatija-za-vikend-postaje-najslade-mjesto-na-svijetu/>

8.2. Kulturne manifestacije

Manifestacije se smatraju izuzetno važnim dijelom turističke ponude i ključnim faktorom koji privlači turiste u određene destinacije. Kroz kulturne manifestacije turistima pružamo jedinstvenu priliku da upoznaju ono što naš grad, regiju ili državu čini posebnim i zanimljivim. Na taj način, manifestacije ne samo da obogaćuju turističku ponudu, već i doprinose prepoznatljivosti destinacije na globalnoj razini.

Osnovna svrha kulturnih manifestacija ima dvostruko značenje : s jedne strane, potiču razvoj stvaralaštva i vrednovanje umjetničkih djela, dok s druge strane, omogućuju percepciju i razumijevanje umjetničkih ostvarenja unutar određene zajednice i u specifičnom vremenskom kontekstu. Kulturne manifestacije tako djeluju kao most između lokalne tradicije i globalne publike, promovirajući kulturni identitet i obogaćujući društveni i kulturni život zajednice. Kulturne manifestacije moguće je razvrstati i

analizirati koristeći različite kriterije. Ti kriteriji mogu uključivati aspekte poput vrste programa, geografske ili tematske sfere, trajanja događaja te profil sudionika. Osnovna podjela manifestacija na različite oblike koji proistječu iz njihovih ciljeva, obuhvaća:¹⁸

- festivale (natjecateljskog karaktera)
- smotre (ne-natjecateljskog karaktera, preglednog karaktera)
- sajmove (komercijalnog karaktera)
- proslave (animacijskog i svečanog karaktera).

Kulturne manifestacije u Primorsko-goranskoj županiji obuhvaćaju širok spektar događanja koja odražavaju bogatu kulturnu baštinu i suvremene umjetničke izraze ovog područja.

Riječka kulturna scena: Glavni grad županije, Rijeka, domaćin je brojnih kulturnih manifestacija tijekom cijele godine. Grad je poznat po Riječkom ljetu i Riječkom karnevalu, koji privlače posjetitelje iz cijelog svijeta. Rijeka je također bila Europska prijestolnica kulture 2020. godine, što je dodatno unaprijedilo njezinu kulturnu ponudu.

Slika 20. Europska prijestolnica kulture, Rijeka 2020. godine

Izvor: Internetska stranica Fiuman, <https://www.fiuman.hr/europski-parlament-izglasao-produzenje-statusa-europske-prijestolnice-kulture-rijeci/>

¹⁸ Šešić Dargičević, M., Stojković, B. (2013.): Kultura-menadžment/animacija/marketing, Kulturno informativni centar

Glazbeni događaji: Županija je domaćin različitih glazbenih manifestacija, uključujući Muziku na ulicama i Kvarnerski glazbeni festival. Ovi događaji obuhvaćaju sve žanrove, od klasične glazbe do moderne i alternativne scene.

Festival popularne duhovne glazbe "Vidfest" predstavlja značajan kulturni događaj u Rijeci, osmišljen s ciljem promicanja duhovne glazbe kroz suvremene glazbene izričaje. Kao ključna manifestacija u kulturnom kalendaru grada, "Vidfest" ne samo da okuplja izvođače i ljubitelje duhovne glazbe, već igra i važnu ulogu u obogaćivanju kulturne ponude i širenju kršćanske poruke kroz glazbu. "Vidfest" je osnovan s namjerom da pruži platformu za duhovnu glazbu u modernom kontekstu. Kroz svoje godine održavanja, festival je evoluirao kako bi uključio sveprisutne suvremene glazbene trendove, omogućujući time da duhovna glazba dopre do šire publike. Ovaj razvoj odražava sveprisutnu potrebu za integriranjem tradicionalnih duhovnih elemenata u suvremene glazbene forme, što festival čini relevantnim i inovativnim kulturnim događajem. "Vidfest" ima značajan utjecaj na kulturni život Rijeke i šire regije. Kao festival koji promiče duhovne i kršćanske vrijednosti, on doprinosi kulturnom i duhovnom obogaćivanju zajednice. Osim što pruža platformu za umjetničke izraze, festival služi i kao mjesto susreta za ljude koji dijele zajedničke interese i uvjerenja.

Festival također igra ključnu ulogu u povezivanju različitih generacija i kulturnih skupina, omogućujući im da se okupe i razmjenjuju ideje u pozitivnom i inspirativnom okruženju. Njegova prisutnost doprinosi razvoju kulturnog turizma u Rijeci, privlačeći posjetitelje iz cijele Hrvatske i inozemstva.

Slika 21. kulturni događaj, "Vidfest"

Izvor: internetska stranica Laudato, <https://laudato.hr/Novosti/Glazba/Odrzan-festival-duhovne-glazbe-Vidfest-u-Rijeci.aspx>

9.SWOT ANALIZA TURISTIČKE PONUDE

Primorsko-goranska županija, smještena na zapadnoj obali Hrvatske, predstavlja jednu od najatraktivnijih turističkih destinacija u zemlji. Ova županija spaja prirodne ljepote Jadranske obale s bogatom kulturnom i povijesnom baštinom, stvarajući jedinstvenu turističku ponudu koja privlači posjetitelje iz cijelog svijeta.

Kako bi se u potpunosti razumjele prednosti, slabosti, prilike i prijetnje koje utječu na turističku ponudu, nužna je temeljita SWOT analiza. Ova analiza pomoći će u identifikaciji ključnih čimbenika koji oblikuju turistički sektor Primorsko-goranske županije i omogućiti razvijanje strategija za poboljšanje i optimizaciju turističke ponude.

SNAGE(Strengths)

Prirodne Ljepote i Raznolikost Krajolika

Primorsko-goranska županija obiluje prirodnim ljepotama koje uključuju predivne obale, čiste plaže, planinske lance i šumske površine. Nacionalni parkovi poput Risnjaka i Gorskog kotara nude netaknutu prirodu i brojne mogućnosti za ekoturizam, planinarenje i biciklizam. Obala i plaže pružaju idealne uvjete za vodene sportove i opuštanje uz more.

Kulturna i Povijesna Baština

Rijeka, glavni grad županije, te gradovi poput Opatije i Crikvenice, nude bogatu kulturnu i povijesnu baštinu. Rijeka, kao Europska prijestolnica kulture 2020., ističe se kulturnim događanjima i manifestacijama. Opatija je poznata po svojoj arhitekturi i starim vilama, dok Crikvenica nudi povijesne i kulturne znamenitosti.

Razvijena Turistička Infrastruktura

Županija posjeduje razvijenu turističku infrastrukturu, uključujući širok raspon smještajnih kapaciteta, restorana, kampova i drugih turističkih usluga. Moderni prometni sustavi, uključujući auto-ceste, željezničke linije i luku u Rijeci, olakšavaju pristup i mobilnost turista.

Blizina Ključnim Europskim Tržištima

Geografski položaj Primorsko-goranske županije omogućuje jednostavan pristup turistima iz ključnih europskih zemalja poput Italije, Austrije i Slovenije. Ova blizina smanjuje troškove putovanja i omogućuje lakši dolazak turista.

Slabosti (Weaknesses)

Sezonalnost Turizma

Turizam u Primorsko-goranskoj županiji suočava se s problemom sezonalnosti, s najvećim brojem posjetitelja tijekom ljetnih mjeseci. Ova sezonalnost može uzrokovati nejednaku raspodjelu resursa i smanjenje ekonomske aktivnosti izvan glavne turističke sezone.

Problemi s Prometom u Sezoni

U najprometnijim mjesecima, posebno u popularnim destinacijama poput Rijeke i Opatije, može doći do prenatrpanosti, što negativno utječe na kvalitetu turističkog iskustva. Zagušenje u prometu i dugotrajni redovi mogu smanjiti ukupno zadovoljstvo posjetitelja.

Visoki Troškovi Smještaja i Usluga

Visoki troškovi smještaja i drugih turističkih usluga mogu predstavljati prepreku za privlačenje turista s ograničenim budžetom. U usporedbi s konkurentskim destinacijama, cijene u Primorsko-goranskoj županiji mogu biti visoke, što može odvratiti određene segmente tržišta.

Nedostatak Koherentne Marketinške Strategije

Nedostatak koordinirane marketinške strategije može dovesti do niske prepoznatljivosti destinacije na međunarodnom tržištu. Nedovoljna promocija može rezultirati time da potencijalni turisti nisu dovoljno informirani o atrakcijama i uslugama koje destinacija nudi.

Prilike (Opportunities)

Razvoj Specijaliziranih Turističkih Proizvoda

Postoji značajan potencijal za razvoj specijaliziranih oblika turizma, kao što su ekoturizam, kulturni turizam i wellness turizam. Ulaganje u ove sektore može proširiti turističku ponudu, produljiti sezonu i privući različite demografske skupine.

Korištenje Digitalnih Platformi

Povećana upotreba digitalnih platformi i društvenih medija pruža priliku za unapređenje promocije destinacije i privlačenje mlađe publike. Online marketing može poboljšati vidljivost destinacije, omogućiti ciljano oglašavanje i povećati globalnu prepoznatljivost.

Promicanje Održivog Turizma

S obzirom na rastući interes za održivi turizam, Primorsko-goranska županija može uložiti u ekološki prihvatljive inicijative i održive turističke prakse. Ovaj pristup može privući ekološki osviještene turiste i smanjiti negativan utjecaj turizma na okoliš.

Suradnja s Drugim Regijama

Suradnja s drugim regijama u Hrvatskoj i šire može omogućiti razvoj zajedničkih promotivnih kampanja i turističkih paketa. Takva suradnja može povećati atraktivnost destinacije i poboljšati konkurentnost na tržištu.

Prijetnje (Threats)

Prirodne Nepogode

Prirodne nepogode, poput poplava, požara i ekstremnih vremenskih uvjeta, mogu imati ozbiljan utjecaj na turističku infrastrukturu i sigurnost posjetitelja. Takvi događaji mogu uzrokovati dugoročne posljedice na turistički sektor i smanjiti privlačnost destinacije.

Intenzivna Konkurencija

Povećana konkurencija s drugih turističkih destinacija unutar Hrvatske i u regiji može smanjiti broj turista koji posjećuju Primorsko-goransku županiju. Konkurentske destinacije koje nude slične ili bolje usluge mogu privući iste ciljane skupine turista.

Globalni Ekonomski Utjecaji

Globalni ekonomski uvjeti, uključujući recesije i promjene u valutnim tečajevima, mogu negativno utjecati na turistički sektor. Ekonomske promjene mogu utjecati na kupovnu moć turista i njihovu sklonost putovanjima.

Zakonodavne Promjene

Promjene u zakonodavnom okviru, poput povećanja poreza na turizam ili promjena u regulativama, mogu povećati operativne troškove i utjecati na poslovanje turističkih poduzeća. Regulativne promjene mogu utjecati na konkurentnost i profitabilnost sektora.

Zaključak SWOT analize turističke ponude Primorsko-goranske županije ukazuje na snažan potencijal ovog područja, koje se ističe prirodnim ljepotama, kulturnom baštinom i razvijenom infrastrukturom. Ključne snage, poput raznolike turističke ponude i blizine ključnim europskim tržištima, omogućuju županiji da ostane privlačna destinacija. Međutim, izazovi poput sezonalnosti turizma, prometnih gužvi i visokih troškova zahtijevaju pažljivo planiranje i prilagodbu. Prilike za daljnji razvoj leže u diversifikaciji turističkih proizvoda, promicanju održivog turizma i boljoj digitalnoj promociji, dok su prijetnje poput prirodnih nepogoda i intenzivne konkurencije faktori koji se moraju uzeti u obzir.

9.1. SWOT Analiza turističke ponude Opatije

SNAGE (Strengths)

Povijesna i Kulturna Baština

Opatija ima bogatu kulturnu i povijesnu baštinu koja uključuje elegantne vile i hotela iz doba Habsburške Monarhije, te povijesne šetnice i parkove. Grad je poznat po svojoj arhitekturi, kao što je Villa Angiolina i brojne druge povijesne zgrade koje privlače posjetitelje zainteresirane za kulturnu baštinu.

Značajna Infrastruktura

Grad posjeduje razvijenu turističku infrastrukturu, uključujući luksuzne hotele, restorane visoke kategorije, spa centre i brojne sadržaje za sport i rekreaciju. Opatija je poznata po svojoj kvalitetnoj usluzi i visokim standardima u turizmu.

Atraktivna Lokacija

Opatija je smještena uz obalu Jadranskog mora, s predivnim pogledom na more i blizinom prirodnih ljepota. Njena lokacija omogućuje pristup čistoći mora i ugodnoj mediteranskoj klimi, što je privlačno za turiste tijekom cijele godine.

Bogat Kalendar Događanja

Grad nudi bogat kalendar kulturnih i zabavnih događaja, uključujući glazbene festivale, kazališne predstave, i sportske manifestacije. Ova raznolikost događanja doprinosi privlačnosti Opatije kao destinacije koja nudi nešto za svakog posjetitelja.

Slabosti (Weaknesses)

Sezonalnost Turizma

Opatija, poput mnogih obalnih destinacija, suočava se s problemom sezonalnosti. Najveći broj turista dolazi tijekom ljetnih mjeseci, dok van sezone može doći do smanjenja broja posjetitelja, što može negativno utjecati na prihode i poslovanje.+

Visoki Troškovi

Opatija je poznata po luksuznim smještajnim kapacitetima i visokim troškovima, što može biti prepreka za posjetitelje s ograničenim budžetom. Visoke cijene mogu ograničiti pristup određenim segmentima tržišta i utjecati na ukupnu posjetiteljsku bazu.

Prometne Gužve

Tijekom glavne turističke sezone, Opatija može doživjeti prometne gužve, osobito u središnjem dijelu grada i na glavnim prometnicama. Gužve mogu smanjiti udobnost posjetitelja i stvoriti negativan dojam.

Ovisnost o Starijim Turistima

Opatija je tradicionalno popularna među starijim turistima zbog svoje povijesne i luksuzne ponude. Ova ovisnost može ograničiti sposobnost grada da privuče mlađe posjetitelje i obitelji.

Prilike (Opportunities)

Razvoj Cjelogodišnjeg Turizma

Postoji prilika za razvoj cjelogodišnjeg turizma kroz unapređenje ponude za zimske i izvansezonske aktivnosti, kao što su wellness turizam, konferencije i poslovni događaji. Razvoj ovih sektora može pomoći u produljenju turističke sezone.

Inovacije u Digitalnom Marketingu

Korištenje digitalnih alata i društvenih medija može poboljšati vidljivost Opatije kao destinacije. Investiranje u online promociju i marketing može privući nove segmente turista i povećati globalnu prepoznatljivost grada.

Unapređenje Održivog Turizma

Opatija može investirati u održive turističke prakse, kao što su ekološki prihvatljive inicijative i očuvanje okoliša. Održivost postaje sve važnija za moderne turiste, a ulaganje u zelene projekte može poboljšati imidž destinacije i privući ekološki osviještene posjetitelje.

Razvoj Novih Turističkih Proizvoda

Postoji značajan potencijal za kreiranje novih turističkih proizvoda i iskustava, kao što su tematske ture, avanturistički turizam ili kulinarske ponude koje mogu obogatiti turističku ponudu i privući različite demografske skupine.

Prijetnje (Threats)

Intenzivna Konkurencija

Opatija se suočava s konkurencijom od strane drugih popularnih turističkih destinacija u Hrvatskoj i regiji, uključujući destinacije poput Dubrovnika, Splita i Rovinja. Intenzivna konkurencija može smanjiti tržišni udio Opatije.

Ekstremni Vremenski Uvjeti

Ekstremni vremenski uvjeti, poput poplava ili suša, mogu negativno utjecati na turističku infrastrukturu i iskustvo posjetitelja. Takvi događaji mogu imati dugoročne posljedice na privlačnost i operativne sposobnosti destinacije.

Globalni Ekonomski Utjecaji

Globalne ekonomske promjene, poput recesija i fluktuacija valutnih tečajeva, mogu smanjiti kupovnu moć turista i njihovu spremnost na putovanja. Ekonomske krize mogu značajno utjecati na turistički sektor.

Zaključak SWOT analize turističke ponude Opatije pokazuje da ovaj grad ima značajne prednosti, uključujući bogatu povijesnu i kulturnu baštinu, razvijenu infrastrukturu i atraktivnu lokaciju. Međutim, suočava se s izazovima poput sezonalnosti, visokih troškova i prometnih gužvi. Opatija ima priliku za razvoj cjelogodišnjeg turizma, unaprjeđenje digitalnog marketinga i održivih turističkih praksi, no treba biti svjesna prijetnji poput intenzivne konkurencije i globalnih ekonomskih utjecaja. Kako bi dugoročno održala svoju konkurentnost.

10. TURISTIČKI DOLASCI: ANALIZA I KOMPARACIJA 2023. I 2024. GODINE

Primorsko-goranska županija, sa svojim raznovrsnim turističkim destinacijama koje uključuju obalna područja, otoke i planinske regije, ima dugogodišnju tradiciju kao jedna od vodećih turističkih regija u Hrvatskoj. Godišnja analiza turističkih dolazaka ključna je za razumijevanje trendova, učinkovitost turističke ponude, te identificiranje izazova i prilika za daljnji razvoj.

10.1. DOLASCI I NOĆENJA TURISTA

U prvoj tablici će biti prikazani dolasci i noćenja u 2023. godine, a u drugoj i trećoj tablici će biti uspoređeni dolasci i noćenja za četvrti mjesec u 2023. i 2024. godini.

TABLICA 4. Dolasci i noćenja 2023. godine

		Ukupno	Domaći	Strani	Indeksi 2023. 2022.		
					ukupno	domaći	strani
Primorsko-goranska županija	dolasci	3 071 852	438 915	2 632 937	105,2	105,3	105,2
	noćenja	15 599 876	1 451 762	14 148 114	100,6	103,0	100,3

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58169>

TABLICA 5. Dolasci i noćenja turista u travnju 2023. godine

		Ukupno	Domaći	Strani	Indeksi IV. 2023. IV. 2022.		
					ukupno	domaći	strani
Primorsko-goranska županija	dolasci	163 725	32 975	130 750	123,9	106,7	129,1
	noćenja	478 659	77 701	400 958	116,7	107,1	118,8

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58209>

TABLICA 6. Dolasci i noćenja turista u travnju 2024. godine

		Ukupno	Domaći	Strani	Indeksi IV. 2024. IV. 2023.		
					ukupno	domaći	strani
Primorsko-goranska županija	dolasci	137 466	31 645	105 821	84,0	96,0	80,9
	noćenja	388 164	70 786	317 378	81,1	91,1	79,2

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2024/hr/76935>

U 2023. godini Primorsko-goranska županija zabilježila je značajan porast turističkih dolazaka u odnosu na prethodnu godinu, dijelom zbog povratka međunarodnih putnika nakon pandemije COVID-19. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Primorsko-goranske županije, u 2023. godini zabilježeno je više od 3 milijuna dolazaka.

Najveći broj dolazaka zabilježen je u ljetnim mjesecima (lipanj, srpanj, kolovoz), dok su predsezona i posezona (travanj, svibanj, rujana, listopad) također pokazale pozitivne trendove rasta, što je rezultat pojačanih marketinških aktivnosti i diversifikacije turističke ponude.

U 2023. godini sezonalnost je bila izraženija, s većinom dolazaka koncentriranih u ljetnim mjesecima. U 2024. godini dolazi do blagog izravnavanja sezonalnosti, s više posjeta u predsezoni i posezoni. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku može se iščitati kako je 2023. godina u travnju imala više dolazaka i noćenja nego 2024. U 2023. godini Primorsko – goranska županija je imala 163 725 dolazaka, a 2024. je 137 466 dolazaka. 2023. godina je imala 478 659 noćenja, a 2024. je 388 164 noćenja. Prema ovim podacima 2023. godina je imala više dolazaka i noćenja turista.

11.ZAKLJUČAK

Primorsko-goranska županija, smještena na sjevernom dijelu Jadranskog mora, jedno je od najznačajnijih turističkih odredišta u Hrvatskoj. Njena raznolikost i bogatstvo prirodnih ljepota, kulturnih atrakcija i povijesne baštine čine je atraktivnom destinacijom za turiste iz cijelog svijeta. Ova županija obuhvaća područje koje se proteže od Kvarnerskog zaljeva, preko otoka Krka, Cresa, Lošinja, Raba i drugih manjih otoka, sve do Gorskog kotara, planinskog dijela koji čini kontrastno zaleđe primorskog pojasa.

Turistička ponuda Primorsko-goranske županije izuzetno je raznolika, a njezina vrijednost leži u spoju primorskih i planinskih predjela. Kvarnerski zaljev sa svojim kristalno čistim morem, prelijepim plažama i ugodnom mediteranskom klimom privlači brojne turiste, naročito tijekom ljetnih mjeseci.

Krk, jedan od većih otoka u Hrvatskoj, često se naziva i "zlatnim otokom" zbog svoje plodne zemlje i bogate vegetacije. Grad Krk, administrativno i kulturno središte otoka, nudi brojne povijesne znamenitosti, aktivnosti na otvorenom. Cres i Lošinj, dva otoka povezana mostom, nude specifičan spoj prirodnih ljepota i kulturne baštine. Lošinj je poznat kao otok vitalnosti, gdje se posjetitelji mogu opustiti i revitalizirati uz wellness tretmane, šetnje mirisnim šumama i uživanje u blagodatima mediteranske klime.

S druge strane, Gorski kotar nudi potpuno drugačiju turističku dimenziju. Ovaj planinski dio županije, poznat kao "zeleno srce Hrvatske", idealan je za ljubitelje prirode, planinarenja, biciklizma i zimskih sportova. Nacionalni park Risnjak, s bogatom florom i faunom, planinarskim stazama i prekrasnim vidikovcima, jedno je od najvažnijih prirodnih bogatstava Gorskog kotara.

Primorsko-goranska županija ponosna je i na svoju bogatu kulturnu ponudu. Grad Rijeka, najveći grad u županiji i treći po veličini u Hrvatskoj, središte je kulturnih zbivanja. Rijeka je 2020. godine ponijela titulu Europske prijestolnice kulture, što je dodatno istaknulo njezinu kulturnu važnost i bogatstvo. Mnoštvo muzeja, galerija, kazališta i kulturnih manifestacija, kao što je Riječki karneval, privlače turiste zainteresirane za kulturni turizam.

Rijeka se također ponosi svojim povijesnim i industrijskim nasljeđem, što se može vidjeti u brojnim spomenicima i zgradama koje svjedoče o njezinoj bogatoj prošlosti

kao glavne luke i industrijskog središta. Luka Rijeka, kao najvažnija hrvatska luka, ima poseban značaj za razvoj pomorskog i trgovačkog turizma.

Osim kulturnih i prirodnih ljepota, Primorsko-goranska županija nudi i bogatu gastronomsku ponudu, koja je kombinacija mediteranske i kontinentalne kuhinje.

Turizam u Primorsko-goranskoj županiji usmjeren je na održivi razvoj, s namjerom očuvanja prirodnih i kulturnih resursa za buduće generacije. Sve veći naglasak stavlja se na ekoturizam, agroturizam i selektivne oblike turizma koji promoviraju autentična iskustva i dublje upoznavanje s lokalnim načinom života.

U zaključku, Primorsko-goranska županija nudi jedinstven spoj mora i planina, kulture i prirode, tradicije i modernosti, čineći je atraktivnom turističkom destinacijom koja zadovoljava širok spektar interesa i potreba posjetitelja. Svojim raznolikim turističkim proizvodom, ova županija ne samo da privlači veliki broj posjetitelja, već i doprinosi cjelokupnom gospodarskom razvoju Hrvatske. S obzirom na sve izazove modernog turizma, Primorsko-goranska županija ima izuzetno povoljne uvjete za daljnji razvoj i unapređenje svoje turističke ponude, osiguravajući održivost i konkurentnost na međunarodnom turističkom tržištu. U konačnici, Primorsko-goranska županija, sa svojim bogatstvom prirodnih ljepota, povijesnih znamenitosti i raznolikom turističkom infrastrukturom, ima sve preduvjete da zadrži i unaprijedi svoju poziciju među vodećim turističkim regijama u Hrvatskoj i šire. U narednim godinama, daljnji razvoj turizma u ovoj županiji bit će ključan za gospodarski rast i očuvanje lokalne zajednice, uz neizbježnu potrebu za uravnoteženjem interesa turizma s očuvanjem prirodnog i kulturnog nasljeđa.

SAŽETAK

Predmet prikazanog rada je turistička ponuda primorsko-goranske županije. Cilj rada je prikazati detaljnu analizu turističke ponude županije. Ona predstavlja jednu od najvažnijih turističkih destinacija u Hrvatskoj zahvaljujući svojoj raznolikosti ponudi koja uključuje obalu Kvarnerskog zaljeva, brojni otoci i planinsko područje Gorskog kotara. Turistička ponuda županije obuhvaća spektakularne prirodne ljepote, uključujući plaže, nacionalne parkove i planinske staze, kao i bogatu kulturnu baštinu s brojnim povijesnim gradovima i manifestacijama. Ključne destinacije kao što su Rijeka, Opatija, Krk, Rab, Cres i Lošinj nude raznolike aktivnosti i sadržaje prilagođene različitim vrstama turista. Razvoj održivog turizma, naglasak na lokalnoj gastronomiji i promocija selektivnih oblika turizma, čine ovu županiju atraktivnim odredištem. U budućnosti, balans između turističkog razvoja i očuvanja prirodnih i kulturnih resursa bit će ključan za održivi rast turizma u Primorsko-goranskoj županiji.

Ključne riječi: Primorsko-goranska županija, turizam, otoci, Gorski kotar, prirodne ljepote, kulturna baština, održivi turizam, ekoturizam, zdravstveni turizam, lokalna gastronomija.

SUMMARY

The subject of this final paper is the tourism offer of Primorsko-Goranske County. The goal of this master degree final paper is to present a detailed analysis of the county's tourism offer. It represents one of the most important tourist destinations in Croatia due to its diverse offerings, which include the coast of Kvarner, numerous islands, and the mountainous region of Gorski Kotar. The county's tourism offer encompasses spectacular natural beauty, including beaches, national parks, and mountain trails, as well as a rich cultural heritage with numerous historic cities and events. Key destinations such as Rijeka, Opatija, Krk, Rab, Cres, and Lošinj offer a variety of activities and amenities tailored to different types of tourists. The development of sustainable tourism, emphasis on local gastronomy, and promotion of selective forms

of tourism make this county an attractive destination. In the future, balancing tourism development with the preservation of natural and cultural resources will be crucial for the sustainable growth of tourism in Primorsko- Goranske County.

Keywords: Primorsko- goranska County, tourism, islands, Gorski Kotar, natural beauty, cultural heritage, sustainable tourism, eco-tourism, health tourism, local gastronomy.

POPIS LITERATURE

KNJIGE:

- Boris Pirjevec, Oliver Kesar: Počela turizma
- Mato Bartoluci: Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva
- Vukonić, Povijest hrvatskog turizma
- Magaš, D. (2000): Razvoj hrvatskog turizma: koncepcija dugoročnog razvoja
- Petrić, L.; Osnove turizma
- Juričić, 2019
- Mato Bartoluci, Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva
- P. Kelemen, N. Škrbić Alempijević, Grad kakav bi trebao biti: etnološki i kulturnoantropološki osvrti na festivale
- B. Richards, Marketing turističkih atrakcija, festivala i posebnih događanja
- Šešić Dargičević, M., Stojković, B. (2013.): Kultura menadžment/animacija/marketing, Kulturno informativni centar
- Blažević I.: Povijest turizma Istre i Kvarnera, 1987.
- Vukonić, B., 2005: Povijest hrvatskog turizma

INTERNET STRANICE:

- Prigoda.hr, Položaj i prostor primorsko- goranske županije, <https://prigoda.hr/pgz-polozaj/>
- Primorsko – goranska županija, <https://www.skole.hr/primorsko-goranska-zupanija/>
- Primorsko- goranska županija portal, <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/>
- Visit Croatia, Cres <https://www.visit-croatia.hr/hr/destinacije/kvarner-primorje/otok-cres>
- Island tourist info Krk, <https://www.info-krk.com/>
- Camps Cres Lošinj; <https://www.camps-cres-losinj.com/hr/otok-losinj-mjesta.aspx>
- Smart Travel, Nacionalni park Risnjak, <https://smart-travel.hr/nacionalni-park-risnjak-2/>

- Park prirode Učka, <https://www.campinginparks.eu/hr/park/park-prirode-učka/3>
- Naš zavičaj, Park prirode, <https://sites.google.com/site/naszavicajpgz/za%C5%A1ti%C4%87ena-priroda>
- Općina Lokve, Lokvarsko jezero, <https://lokve.hr/opcina-lokve/zemljopis/lokvarsko-omladinsko-jezero>
- Jezero Bajer, <https://www.kvarner-film.org/hr/location/lake-bajer-fuzine>
- Fiuman stranica, <https://www.fiuman.hr/pogledajte-novi-sjajni-i-edukativni-filmic-o-trsatskoj-gradini/>
- Visit Opatija, <https://www.visitopatija.com/crkva-sv-jakova-samostan-pokojem-je-opatija-dobila-ime-p472>
- Jurandvor, <https://adriazole.hr/hr/page/jurandvor>
- Rijeka, <https://visitrijeka.hr/pomorski-i-povijesni-muzej-hrvatskog-primorja-rijeka/>
- Visit Kastav, <https://visitkastav.croatia.hr/hr-hr/kultura-i-umjetnost/muzejska-zbirka-kastavstine>
- Visit Lošinj, <https://www.visitlosinj.hr/hr/muzej-apoksiomena.aspx#>
- Visit Opatija, <https://www.visitopatija.com/umjetnicki-paviljon-juraj-sporer-p475>
- Mare Tours, <https://www.mare-vrbnik.com/en/excursions/zipline-edison-krk>
- Zipline Edison Krk, <https://www.mare-vrbnik.com/hr/izleti/zipline-edison-krk>
- Manawa, Tribalj; <https://www.manawa.com/en-GB/activity/croatia/tribalj/paragliding/tandem-paragliding-in-tribalj-near-crikvenica/6953>
- Visit Rijeka, <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/kultura-2/kulturne-i-druge-manifestacije/rijecki-karneval/>
- Grad Rijeka, <https://www.rijeka.hr/sara-dukic-nova-je-kraljica-rijeckog-karnevala-maskare-preuzele-kljuceve-grada/>
- Visit Rijeka, <https://visitrijeka.hr/djecja-karnevalska-povorka/>
- Novi List, <https://www.novolist.hr/rijeka-regija/opatija/sve-je-spremno-za-festival-cokolade-opatija-za-vikend-postaje-najslade-mjesto-na-svijetu/>

- Fiuman, <https://www.fiuman.hr/europski-parlament-izglasao-produzenje-statusa-europske-prijestolnice-kulture-rijeci/>
- Laudato, <https://laudato.hr/Novosti/Glazba/Odrzan-festival-duhovne-glazbe-Vidfest-u-Rijeci.aspx>

POPIS SLIKA:

- Slika 1. Primorsko-Goranska županija na karti Hrvatske
- Slika 2. Otok Cres
- Slika 3. Otok Krk
- Slika 4. Otok Lošinj
- Slika 5. Nacionalni park Risnjak
- Slika 6. Park prirode Učka
- Slika 7. Lokvarsko jezero
- Slika 8. Jezero Bajer
- Slika 9. Trsatska gradina
- Slika 10. Crkva sv. Jakova
- Slika 11. Bašćanska ploča
- Slika 12. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskoj primorja u Rijeci
- Slika 13. Unutrašnjost Kastavskog kulturnog muzeja
- Slika 14. : Muzej Apoksiomena
- Slika 15. Umjetnički paviljon Jurja Šporer
- Slika 16. Zipline Edison, Krk
- Slika 17: Paragliding, Tribalj
- Slika 18. Izbor Kraljice Riječkog Karnevala,2024. godine
- Slika 19. Dječja karnevalska povorka
- Slika 20. Festival Čokolade, Opatija
- Slika 21. kulturni događaj, "Vidfest"

POPIS TABLICA

- Tablica 1.SWOT analiza turizma Republike Hrvatske
- Tablica 2. Opći podaci stanovništva Primorsko goranske županije,2021. godina

- Tablica 3. Primorsko- goranska županija Stanovništvo prema gradovima u 2021.
- TABLICA 4. Dolasci i noćenja 2023. godine
- TABLICA 5. Dolasci i noćenja turista u travnju 2023. godine
- TABLICA 6. Dolasci i noćenja turista u travnju 2024. godine